

UCHWAŁA NR 572/LXVII/24
RADY POWIATU GRODZISKIEGO
z dnia 28 marca 2024 r.

**w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej
w Powiecie Grodziskim na lata 2024-2026**

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 107) oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 177 ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się do realizacji 3 - letni Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Grodziskim na lata 2024 - 2026, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Grodziskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2024 r.

Przewodniczący Rady
Sławomir Kamiński

**Załącznik do uchwały
nr 572/LXVII/24
Rady Powiatu Grodziskiego
z dnia 28 marca 2024 r.**

**POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
W POWIECIE GRODZISKIM
NA LATA 2024 – 2026**

GRODZISK MAZOWIECKI 2024

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	3
2. Piecza zastępcza – rodzinna i instytucjonalna	4
3. Analiza pieczy zastępczej w powiecie grodziskim w latach 2021-2023.....	9
- Rodzinna piecza zastępcza.....	9
- Instytucjonalna piecza zastępcza.....	18
4. Usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej.....	20
5. Współpraca z ośrodkami adopcyjnymi	22
6. Wsparcie specjalistyczne	23
7. Promocja rodzicielstwa zastępczego	25
8. Badania ankietowe rodzin zastępczych, pełnoletnich wychowanków i mieszkańców	26
- rodziny zastępcze	26
- osoby usamodzielniane	30
- mieszkańcy powiatu	32
9. Dzieci zagrożone umieszczeniem w pieczy zastępczej.....	35
10. Środki finansowe przeznaczone na pieczę zastępczą	36
11. Wnioski z analizy	38
12. Analiza SWOT.....	40
13. Adresaci programu	43
14. Cele i zadania programu na lata 2024-2026	44
15. Przewidywane koszty realizacji programu i źródła finansowania	48
16. Limit rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka	49
17. Monitoring i ewaluacja programu	50
18. Spis tabel i wykresów.....	51
19. Zastosowane skróty	52

1. WSTĘP

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 opracowano w związku z art. 180 ust 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U z 2024, poz.177) zgodnie, z którym do zadań własnych powiatu należy: *„opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej”*.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, że zadania Powiatu skoncentrowane powinny być przede wszystkim na zapewnieniu dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka lub w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, przy czym preferowane są rodzinne formy pieczy zastępczej, które stanowią lepsze środowisko wychowawcze niż formy instytucjonalne. Zgodnie z nowelizacjami do ustawy do głównych zadań Powiatu należy tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych, ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz udzielanie wsparcia dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej.

Celem programu jest rozbudowywanie i wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej na terenie powiatu grodziskiego poprzez zapewnienie dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej pieczy zastępczej, organizowanie pomocy dla osób usamodzielnianych poprzez wspieranie procesu usamodzielnienia, jak również organizowanie różnorodnych form wsparcia dla osób prowadzących różne formy pieczy zastępczej. Program jest kontynuacją działań podjętych w „Powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej w powiecie grodziskim na lata 2021-2023”. Cele, kierunki działań i zadania określone w niniejszym Programie zostały ustalone w oparciu o badania ankietowe z rodzinami zastępczymi, usamodzielnianymi wychowankami pieczy zastępczej oraz z mieszkańcami powiatu. Ponadto Program bazuje na danych uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej/centrów usług społecznych, Zespołów Kuratorskiej Służby Sądowej oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie będącego Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w powiecie grodziskim.

Program został przygotowany przede wszystkim w oparciu o diagnozę rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej funkcjonującej na terenie powiatu grodziskiego oraz o aktualne potrzeby wynikające z konieczności umieszczania dzieci poza rodzinami biologicznymi.

Opracowanie i realizacja powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na trzy kolejne lata, ma na celu usprawnienie zadań nałożonych przez ustawodawcę. Program zawiera w sobie cele i kierunki działań w perspektywie trzyletniej, które będą podejmowane przez Organizatora Pieczy Zastępczej. Program uwzględnia potrzeby rodzin zastępczych oraz dzieci w nich umieszczonych.

2. PIECZA ZASTĘPCZA – RODZINNA I INSTYTUCJONALNA

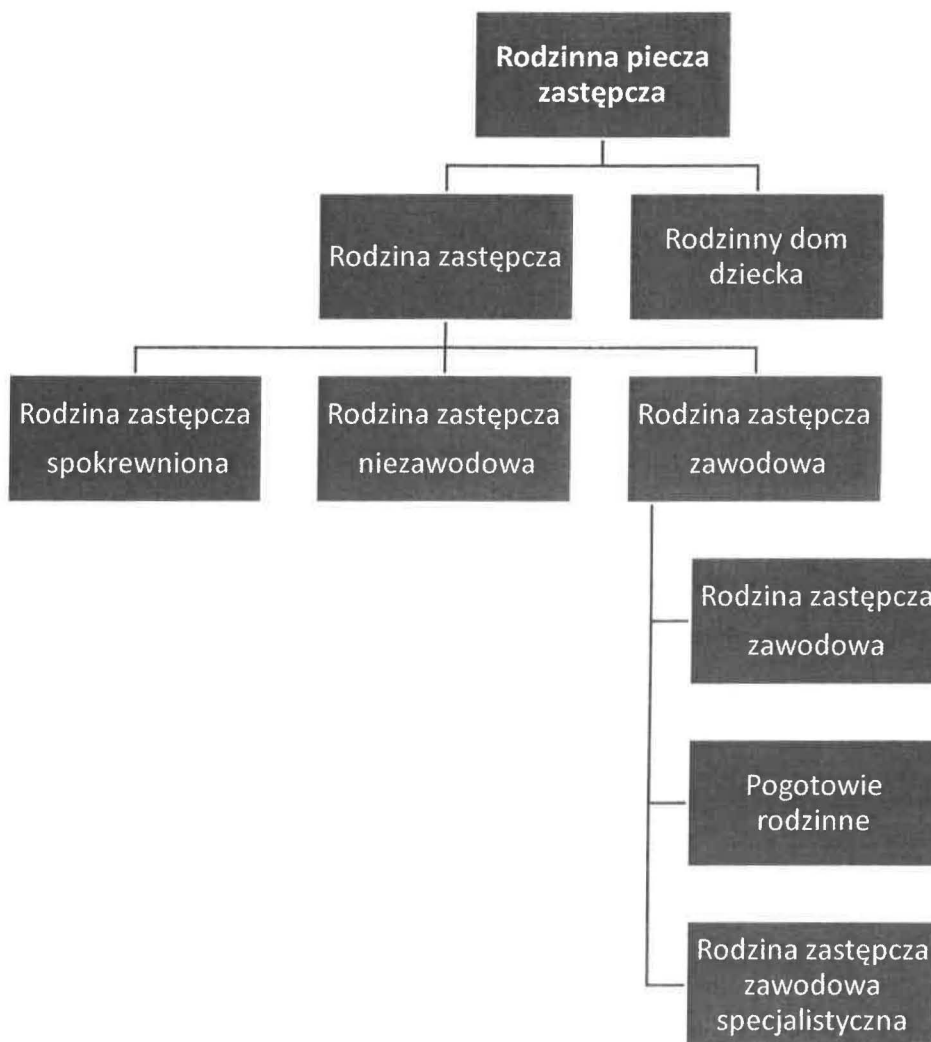
Pieczka zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania dzieciom przez ich rodziców. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie wskazuje, że priorytetem jest utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku, a więc w rodzinie. Pieczka zastępcza nie ma być rozwiązaniem ostatecznym, ale przede wszystkim tymczasowym, tj. do czasu unormowania sytuacji rodzinnej i prawnej dziecka.

Zgodnie z art. 33 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadaniem pieczy zastępczej jest:

- 1) zapewnić pracę z rodziną umożliwiającą dziecku powrót do rodziny biologicznej bądź, jeśli to jest niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka albo opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym, gdy zasadne jest odstępnie od adopcji;
- 2) przygotować dziecko do:
 - a) godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,
 - b) pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,
 - c) nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;
- 3) zaspokajać potrzeby emocjonalne dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Organizowanie pieczy zastępczej jest zadaniem powiatu i może przybierać formę rodzinną lub instytucjonalną. Zgodnie z wolą ustawodawcy – piecza zastępcza sprawowana w formach rodzinnych ma przyznany zdecydowany priorytet, jako właściwy dla prawidłowego harmonijnego rozwoju dziecka.

Wykres 1. Schemat rodzinnej pieczy zastępczej

Rodzinę zastępczą każdego typu mogą tworzyć małżonkowie lub osoba samotna.

Istotne znaczenie dla ustalenia kto może stanowić rodzinę zastępczą danego typu, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej, jest swoiste wyjaśnienie, terminu „pokrewieństwa” albowiem nie jest on tożsamy z terminologią stosowaną w powszechnym

użyciu. Za spokrewnionych z dzieckiem ustawa o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje wstępnych (dziadka, babcię, pradiadka, prababcię) lub rodzeństwo dziecka. Stąd też ciocia czy wujek w świetle wskazanej ustawy nie są osobami spokrewnionymi z dzieckiem. Osoby te, jak również osoby obce dla dziecka, są rodzinami niezawodowymi. Osoby nie będące wstępnymi czy rodzeństwem dziecka mogą tworzyć rodziny zawodowe, rodziny niezawodowe czy też rodzinny dom dziecka. Funkcję rodziny zastępczej bez względu na jej typ można powierzyć osobom, które:

1. dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej,
2. nie są i nie były pozbawione władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest im ograniczona ani zawieszona,
3. wypełniają obowiązek alimentacyjny – w przypadku, gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego,
4. nie mają ograniczonej zdolności do czynności prawnych,
5. są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co zostało potwierdzone: zaświadczeniem lekarskim o stanie zdrowia wystawionym przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej oraz opinią o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej wystawioną przez psychologa, który posiada co najmniej wykształcenie wyższe magisterskie na kierunku psychologia oraz dwuletnie doświadczenie w poradnictwie rodzinnym,
6. przebywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a w przypadku cudzoziemców ich pobyt jest legalny,
7. zapewnią odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspokajanie jego indywidualnych potrzeb, w tym:
 - a. rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego,
 - b. właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań,
 - c. wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub zawodowej bądź prowadzenia rodzinnego domu dziecka dodatkowo muszą spełnić następujące warunki:

1. nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym;
2. nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo;
3. odbyły szkolenie uprawniające do bycia rodziną zastępczą;
4. posiadają zaświadczenie kwalifikacyjne do pełnienia funkcji rodziny zastępczej/prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

Ponadto w przypadku kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej/zawodowej/rodzinnego domu dziecka co najmniej jedna osoba tworząca tę rodzinę musi posiadać stałe źródło dochodów.

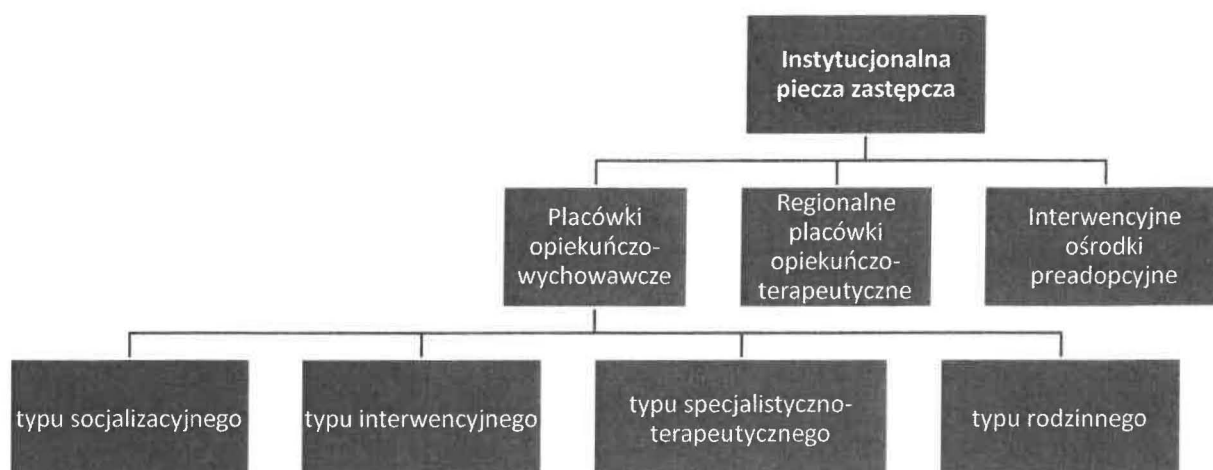
Do podstawowych obowiązków rodziny zastępczej należą:

1. zapewnienie dziecku całodobowej opieki i wychowania, poprzez:
 - a. traktowanie go w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej;
 - b. zapewnianie mu dostępu do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
 - c. zapewnianie kształcenia, wyrównywania braków rozwojowych i szkolnych;
 - d. zapewnianie rozwoju uzdolnień i zainteresowań;
 - e. zaspokajanie jego potrzeb emocjonalnych, bytowych, rozwojowych, społecznych oraz religijnych;
 - f. zapewnianiu ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
 - g. umożliwianiu kontaktów z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej;
2. współpraca z ośrodkiem adopcyjnym, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 112 § 3 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 z późn. zm.) umieszczenie dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej następuje w przypadku, jeżeli brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub z innych ważnych względów nie jest to zasadne.

Poniższy wykres obrazuje instytucjonalną pieczę zastępczą z perspektywy rodzajów placówek jakie mogą funkcjonować w Polsce.

Wykres 2: Schemat instytucjonalnej pieczy zastępczej

Do zadań własnych powiatu należy jedynie prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, natomiast pozostałe formy pieczy zastępczej instytucjonalnej prowadzone są przez samorządy wojewódzkie.

Do zadań placówki opiekuńczo-wychowawczej należy:

1. zapewnienie dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajanie jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne;
2. realizowanie przygotowanego we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku;
3. umożliwienie kontaktu dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej;
4. podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny;
5. zapewnienie dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;
6. obejmowanie dziecka działaniami terapeutycznymi;
7. zapewnianie korzystania z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

W regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej są umieszczane dzieci wymagające szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej

opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym umieszcza się noworodki, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Pobyt dziecka w tej formie pieczy zastępczej nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia.

3. ANALIZA PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE GRODZISKIM W LATACH 2021-2023

Rodzinna piecza zastępcza

Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Powiecie Grodziskim jest wyznaczona przez Starostę Grodziskiego Zarządzeniem 48/2011 z dnia 29 listopada 2011 roku jednostka organizacyjna powiatu tj. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, określonych w art. 76 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należą:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 4) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka,
- 5) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i

- wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,
- 6) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby,
 - 7) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych,
 - 8) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy,
 - 9) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi,
 - 10) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
 - 11) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego,
 - 12) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej,
 - 13) prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą,
 - 14) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
 - 15) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego,
 - 16) zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu

podnoszenie ich kwalifikacji,

- 17) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających,
- 18) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku,
- 19) Wprowadzanie danych do rejestru tworzonego przez ministra właściwego ds. rodziny, ich aktualizacja i usuwanie.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, którego wyznacza organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Pod jego opieką łącznie nie może być więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

- a. udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- b. przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku, gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny - we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;
- c. pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- d. zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- e. zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- f. udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- g. przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

Pieczna zastępcza na terenie powiatu grodziskiego sprawowana jest w formie rodzinnej jak i instytucjonalnej.

W omawianym okresie liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej na terenie powiatu grodziskiego przedstawiała się następująco:

Tabela 1: Liczba dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej na terenie powiatu grodziskiego w latach 2021-2023

Rodziny zastępcze	Liczba dzieci		
	2021	2022	2023
spokrewnione	79	77	69
niezawodowe	48	51	52
zawodowe	14	8	9
rodzinny dom dziecka	0	8	14
Ogółem	141	144	144

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika, że liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu grodziskiego utrzymuje się na podobnym poziomie. Zdecydowana większość dzieci przebywa w spokrewnionych rodzinach zastępczych. Od 2022 roku na terenie powiatu grodziskiego rozpoczął swą działalność rodzinny dom dziecka, który został przekształcony z wcześniej funkcjonującej rodziny zastępczej zawodowej.

Tabela 2: Przyczyny umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej

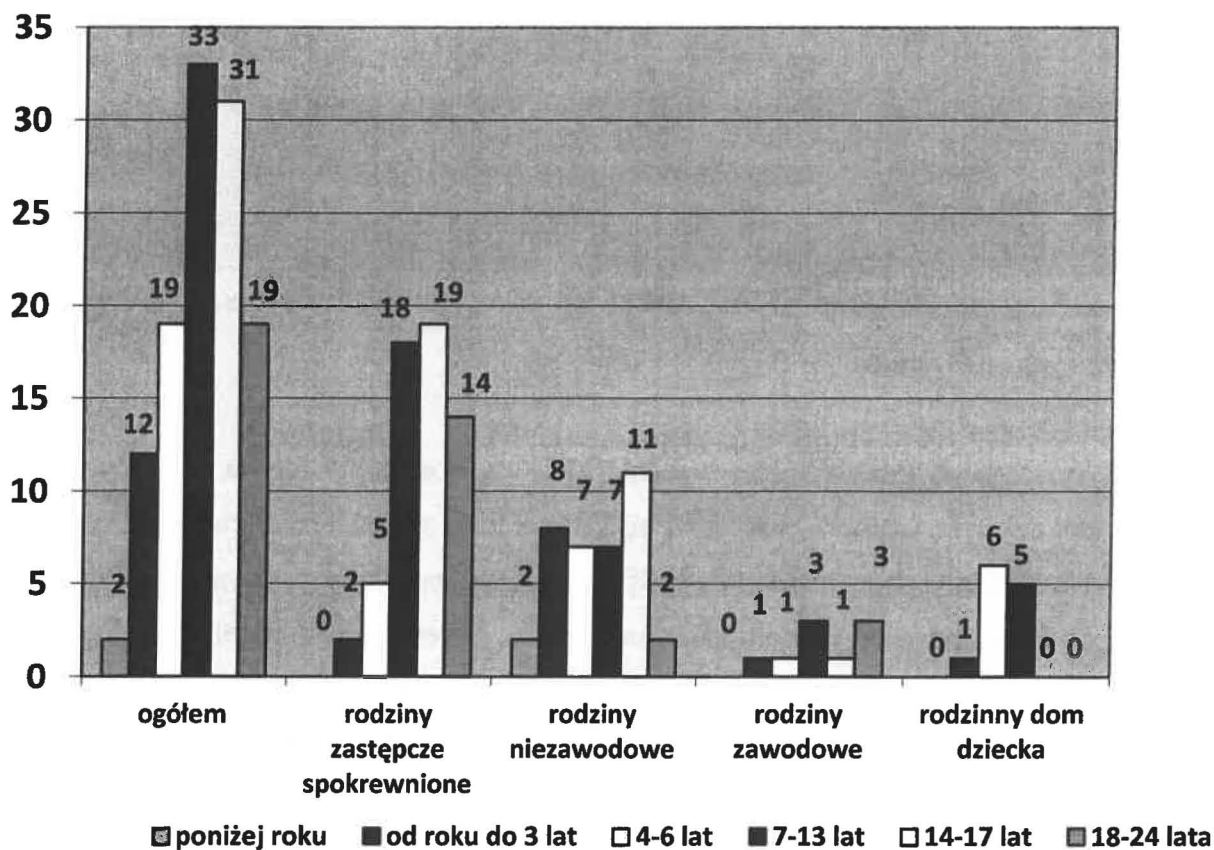
Przyczyna umieszczenia	Liczba dzieci według stanu na ostatni dzień roku		
	2021	2022	2023
sieroctwo	4	5	3
pólsieroctwo	15	12	15
uzależnienia rodziców	40	34	41

w tym od alkoholu	35	32	37
przemocy w rodzinie	0	0	4
bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	28	30	28
niepełnosprawności rodziców	1	1	1
długotrwałej lub ciężkiej choroby	3	4	3
ubóstwa	0	0	0
nieodpowiednich warunków mieszkaniowych	1	1	1
inne (np. małoletnia matka, porzucenie, umieszczenie rodzica w zakładzie karnym itp.)	21	18	17

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika, że zdecydowanie najwięcej dzieci przebywa w rodzinach zastępczych ze względu na uzależnienia rodziców (w tym głównie uzależnienie od alkoholu) oraz ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

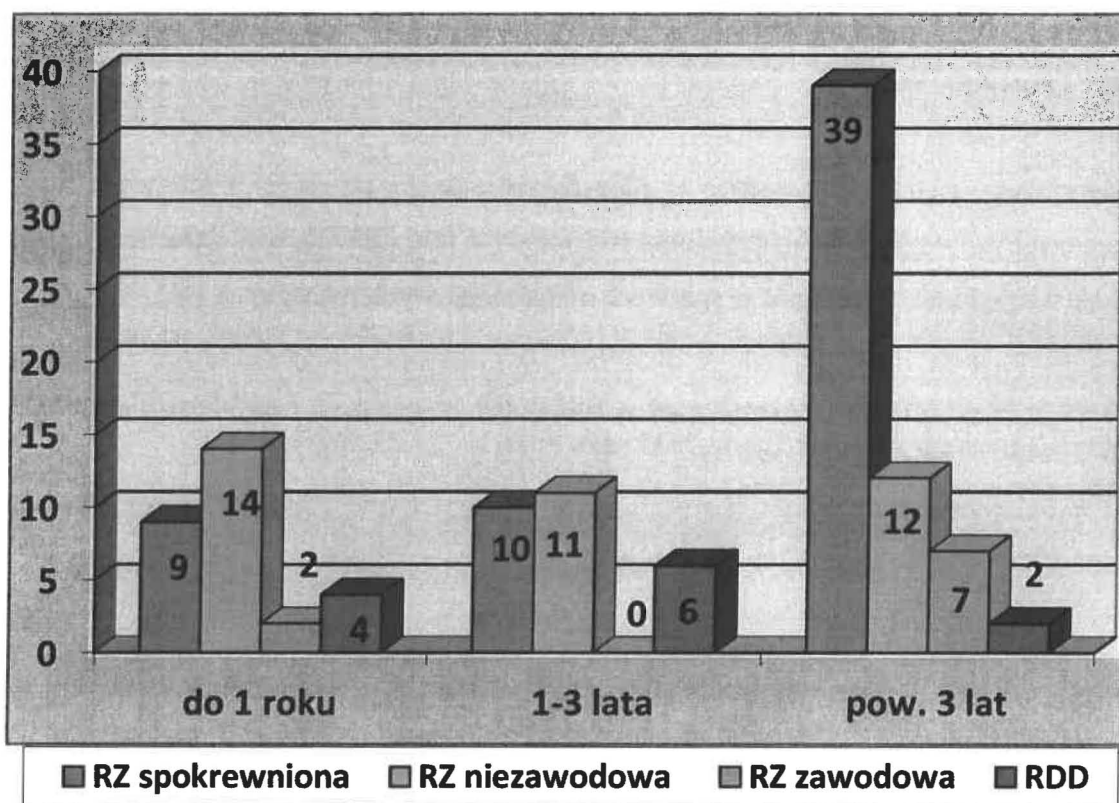
Wykres 3: Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych i rodzinnym domu dziecka na terenie powiatu grodziskiego w 2023 roku (stan na 31.12.2023r.)

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wynika, że najwięcej dzieci przebywających w rodzinach zastępczych jest w wieku powyżej 7 roku życia. Dominującą grupą są dzieci w przedziałach wiekowych 14-17 lat oraz 7-13 lat, stanowią oni ponad 55% dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Niemal 27% stanowią dzieci od 1 roku życia do 7 roku życia, a osoby pełnoletnie to 16% wszystkich wychowanków.

Wykres 4: Okres pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu grodzkiego (stan na 31.12.2023r.)

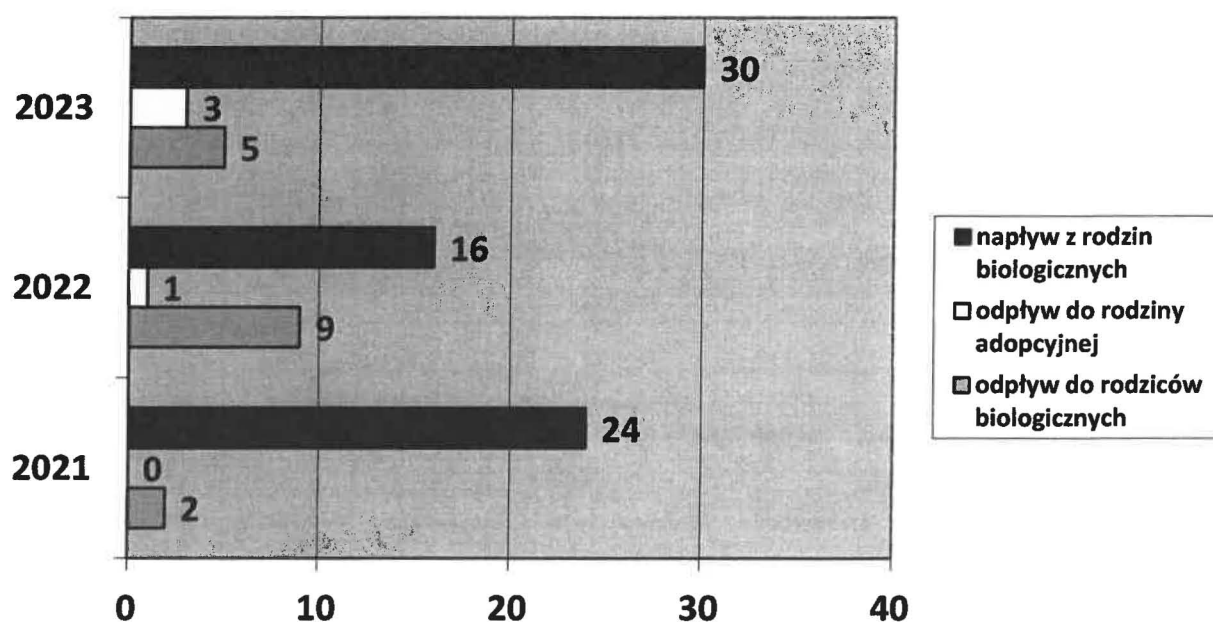

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wyraźnie wynika, że najwięcej dzieci przebywa w pieczy zastępczej powyżej trzech lat i stanowią oni niemalże 52% wszystkich dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu grodzkiego. Świadczy to o niskiej aktywności rodziców biologicznych mającej na celu podjęcie działań zmierzających do likwidacji przesłanki umieszczenia ich dziecka w pieczy zastępczej i przejęcia opieki nad własnymi dziećmi. Ponadto dane te potwierdzają cechę charakterystyczną dla całego systemu pieczy zastępczej tj. pobyt dzieci w pieczy zastępczej jest długoterminowy (z danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej za 2022 rok wynika, że wskaźnik ponad 3-letniego pobytu dzieci w pieczy zastępczej rodzinnej dla Polski wynosi 61%), najczęściej dziecko trafiające do pieczy

zastępczej pozostaje tam do pełnoletności lub do czasu ukończenia nauki (nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia).

Wykres 4: Napływ i odpływ dzieci w pieczy zastępczej rodzinnej

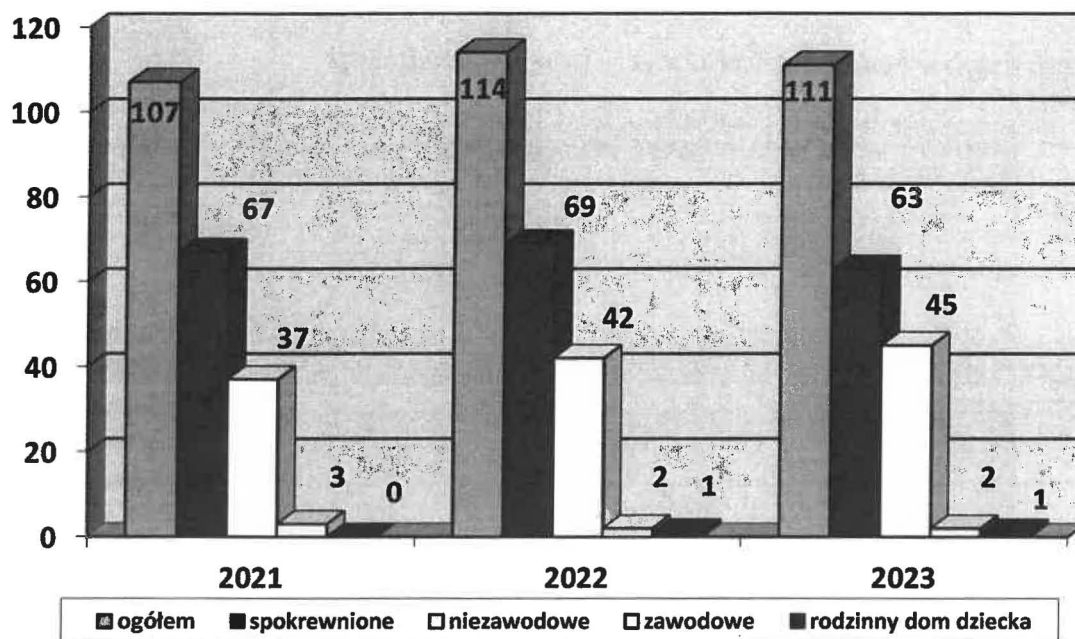

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wyraźnie wynika, że każdego roku zdecydowanie więcej dzieci zostaje odebranych rodzicom i umieszczonych w pieczy zastępczej, niż powraca pod ich opiekę czy zostaje adoptowanych.

Dzieci pochodzące z terenu gmin leżących na obszarze powiatu grodziskiego były umieszczane w pieczy zastępczej poza powiatem, co wynika z niewystarczającej liczby miejsc w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu grodziskiego lub też ze względu na zamieszkiwanie rodziny zastępczej spokrewnionej poza granicami powiatu grodziskiego. W roku 2023 w 24 rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów przebywało 32 „naszych” dzieci. Analogiczna sytuacja dotyczyła także dzieci pochodzących spoza powiatu grodziskiego. W roku 2023 w 29 rodzinach zastępczych funkcjonujących na naszym terenie umieszczonych było 33 dzieci pochodzących z innych powiatów.

Wykres 5: Liczba rodzin zastępczych i RDD na terenie powiatu grodzkiego

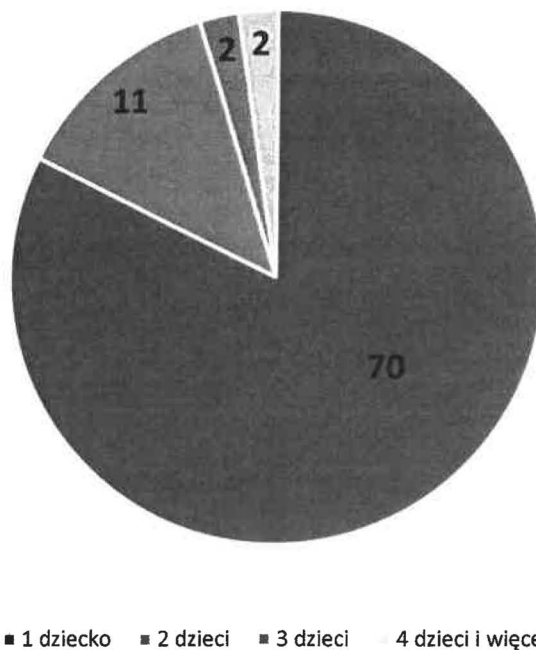

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika, że liczba rodzin zastępczych zamieszkujących na terenie powiatu grodzkiego przekracza corocznie poziom 100. W trakcie każdego roku pojawiają się nowe rodziny, a wcześniej utworzone zostają rozwiązane. Jednakże nadal odczuwalne jest niskie zainteresowanie mieszkańców powiatu tworzeniem rodzin zastępczych niezawodowych, choć ich liczba corocznie nieznacznie wzrasta. Nadal istnieje niskie zainteresowanie funkcjonujących rodzin zastępczych przekwalifikowaniem się na zawodowe formy rodzinnej pieczy zastępczej. W okresie sprawozdawczym tylko jedna rodzina zastępcza zawodowa podjęła starania i została rodzinnym domem dziecka. Jest to pierwszy rodzinny dom dziecka w historii pieczy zastępczej na terenie powiatu. Pracownicy ORPZ prowadzą rozmowy z rodzinami zastępczymi niezawodowymi celem wejścia przez nie na ścieżkę zawodową, jednak decyzje te nie są proste i wymagają czasu. Na dzień 31.12.2023 roku żadna z funkcjonujących rodzin zastępczych niezawodowych nie wyrażała chęci na przekwalifikowanie się.

Z analizy liczby dzieci przyjętych do grodzkich form rodzinnej pieczy zastępczej wynika, że nie są one gotowe do pełnienia opieki nad większą liczbą dzieci. Zdecydowanie najwięcej rodzin zastępczych przyjęło pod swój dach jedno dziecko.

Wykres 6: Liczba dzieci w rodzinach zastępczych (stan na 31.12.2023r.)

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego wykresu wyraźnie widać, że ponad 82% rodzin zastępczych zdecydowało się na opiekę jedynie nad jednym dzieckiem. Taka tendencja utrzymuje się od wielu lat i powoduje, że Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie ma duże problemy ze znajdowaniem pieczy zastępczej dla rodzeństw, w tym licznych rodzeństw (2,3 lub 4 dzieci). Na terenie powiatu grodziskiego na 30 rodzin zastępczych niezawodowych tylko 7 z nich przyjęło pod opiekę rodzeństwo. Natomiast obie rodziny zastępcze zawodowe i rodzinny dom dziecka sprawują pieczę nad 3 i 5 dziećmi, a w rodzinnym domu dziecka przebywa aż 12 dzieci.

W 2021 roku szkolenie dla kandydatów na niezawodowe rodziny zastępcze odbyły 2 osoby. Wszyscy otrzymali zaświadczenia kwalifikacyjne do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej. Dodatkowo jedna rodzina zastępcza zawodowa odbyła szkolenie uprawniające do prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

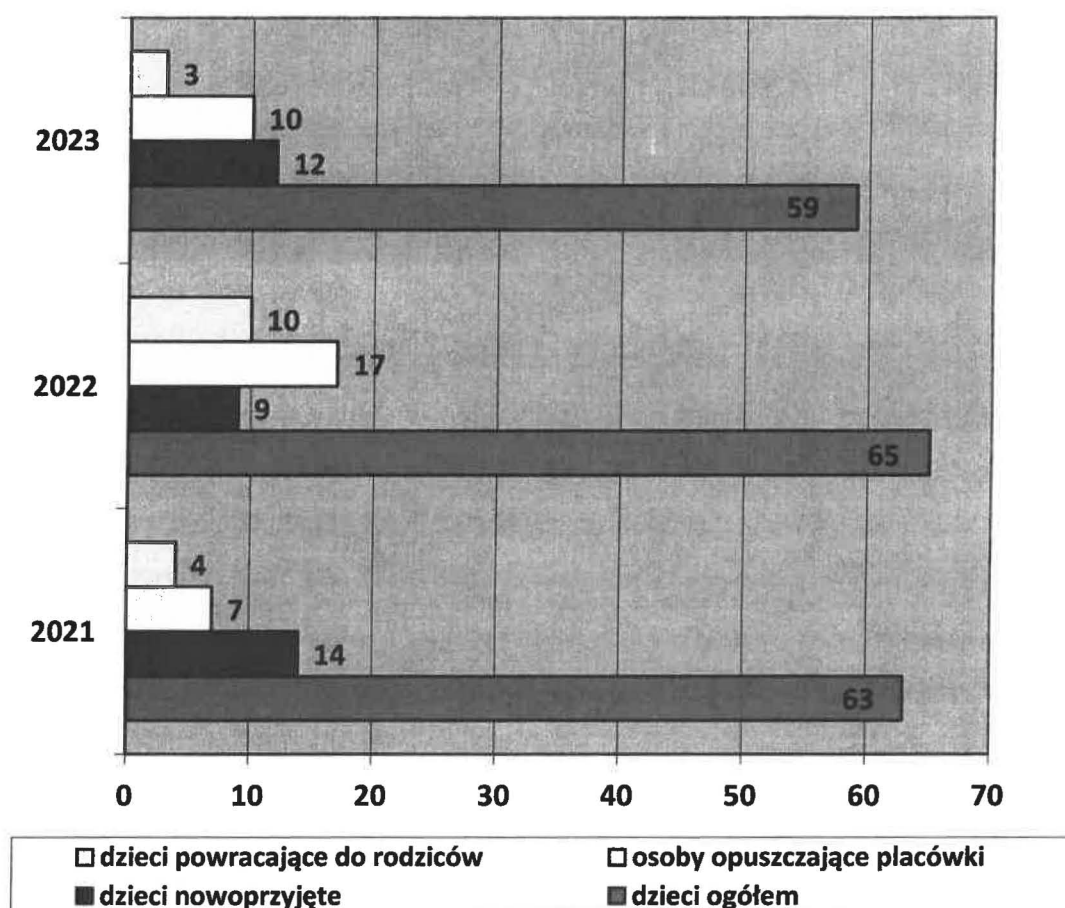
W 2022 roku przeprowadzono szkolenie dla kandydatów na rodzinę zastępczą niezawodową dla 10 osób oraz 2 osoby brały udział w tym szkoleniu deklarując chęć bycia rodziną pomocową.

W roku 2023 organizowane przez PCPR szkolenie dla kandydatów na rodzinę zastępczą niezawodową ukończyło 9 osób.

Instytucjonalna piecza zastępcza

Na zlecenie Powiatu Grodzkiego od 2018 roku Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży „Inspiracja” prowadziło placówkę opiekuńczo - wychowawczą dla 14 dzieci. Okresowo, za zgodą Wojewody Mazowieckiego, w placówce przebywało więcej dzieci i wszystkie z nich pochodzą z terenu powiatu grodzkiego. Jednakże ze względu na ograniczoną liczbę miejsc dzieci z terenu powiatu grodzkiego kierowane były także do instytucjonalnej pieczy zastępczej poza obszarem naszego powiatu.

Wykres 7: Dzieci przebywające w instytucjonalnej pieczy zastępczej (stan na 31.12.2023r.)

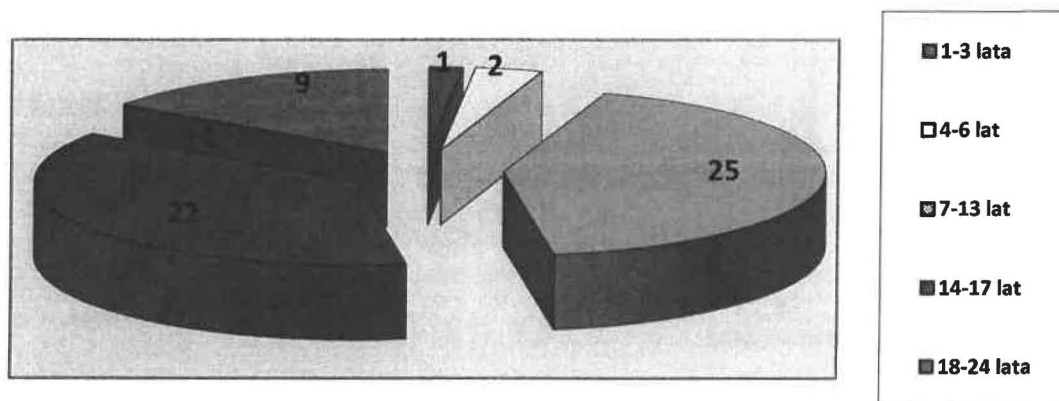

Źródło: opracowanie własne

Jak wynika z powyższego wykresu liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych utrzymuje się na podobnym poziomie, choć w roku 2023 ich liczba była najmniejsza. W każdym roku dzieci zostają umieszczane w instytucjonalnej pieczy zastępczej, a liczba nowo umieszczonych dzieci przekracza liczbę dzieci i osób pełnoletnich

opuszczających placówki. W dalszym ciągu utrzymuje się na niskim poziomie liczba dzieci powracająca pod opiekę rodziców biologicznych.

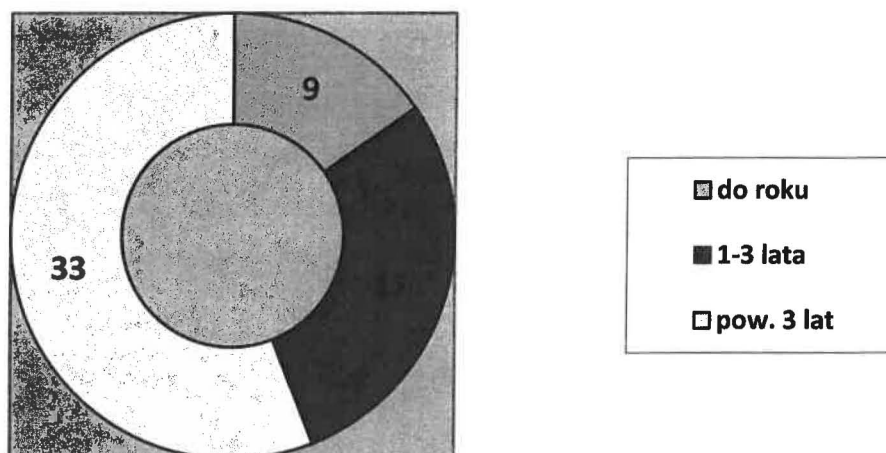
Wykres 8: Wiek dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej (stan na 31.12.2023r.)

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika, że największą grupą są dzieci w wieku od 7 do 17 lat. Stanowią oni niemalże 80% wszystkich osób przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Z kolei osoby, które ukończyły 18 lat stanowiły 15% ogółu przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2023 roku. Spośród wszystkich osób przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej 9 małoletnich nie ukończyło 10 roku życia. Czterech z nich jest umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, troje ze względu na stan zdrowia przebywało w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, natomiast dwoje dzieci przebywało w placówce opiekuńczo-wychowawczej ze względu na pobyt wraz z osobą bliską (jedno zostało przeniesione do pieczy rodzinnej).

Wykres 9: Okres pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej (stan na 31.12.2023r.)

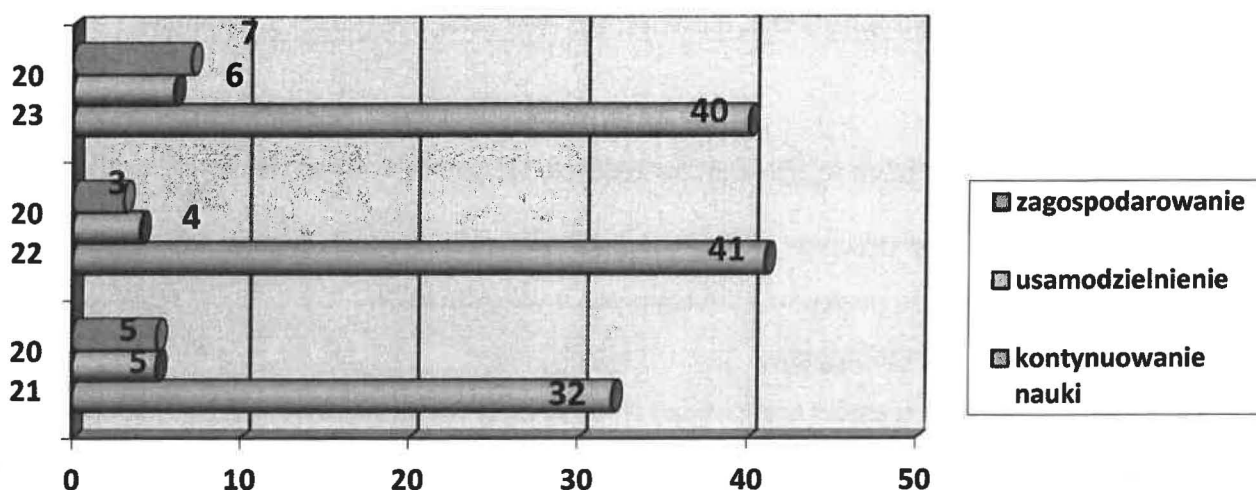
Źródło: opracowanie własne.

Z powyższego wykresu wynika, że największą grupę stanowią osoby długotrwale przebywające w pieczy zastępczej. 56% wszystkich dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej to osoby, których pobyt w różnego typu placówkach wynosił ponad 3 lata.

4. USAMODZIELNIENI WYCHOWANKOWIE PIECZY ZASTĘPCZEJ

Kolejną grupą osób, której wsparcia udziela PCPR, w ramach realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej, są usamodzielniani wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych. Mogą oni liczyć na pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie oraz zagospodarowanie. Korzystają także ze wsparcia w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (w tym także w mieszkaniu chronionym), zatrudnienia, a także mają zapewnioną pomoc prawną, psychologiczną oraz możliwość bieżących kontaktów z pracownikami Zespołu ds. Pieczy Zastępczej. Współpracą z usamodzielniającymi się wychowankami, którzy opuścili pieczę zastępczą i pozostają w procesie usamodzielniania zajmuje się pracownik socjalny.

Tabela 10: Liczba osób pełnoletnich korzystających ze świadczeń finansowych

Źródło: opracowanie własne

Z przedstawionego zestawienia wynika, że pomimo uzyskania pełnoletności osoby opuszczające pieczę zastępczą nie zaprzestają rozpoczętych kierunków kształcenia lub podejmują inne ścieżki edukacji. Osoba usamodzielniana może korzystać z tego rodzaju wsparcia nie dłużej niż do ukończenia 25 roku życia. Liczba osób, które uzyskują świadczenia na usamodzielnienie i zagospodarowanie jest znacząco mniejsza, gdyż są to świadczenia, które przyznawane są jednorazowo i po zrealizowaniu zaplanowanych, w indywidualnym programie usamodzielniania, działań. Mogą je wykorzystać do ukończenia 26 roku życia.

Tabela 4: Liczba osób pełnoletnich, które opuściły pieczę zastępczą

rok	Osoby, które opuściły rodziny zastępcze	Osoby, które opuściły placówki
2021	9	7
2022	17	5
2023	12	3

Źródło: opracowanie własne

Corocznie kilkanaście osób, które ukończyły 18 lat decydują się na opuszczenie pieczy zastępczej. Najczęściej powracają do domów rodzinnych i przy wsparciu PCPR, opiekuna

usamodzielniania oraz rodziny rozpoczynają dorosłe życie. Pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej, którzy nie mają możliwości powrotu do rodziny pochodzenia mogą uzyskać wsparcie w postaci mieszkania chronionego. W latach 2021-2023 z tej pomocy skorzystały 3 osoby.

Wsparcie pełnoletnich wychowanków opierało się przede wszystkim na:

1. współpracy ze szkołami, pedagogami szkolnymi oraz psychologami szkolnymi, monitorowaniu postępów edukacyjnych wychowanków,
2. współpracy z gminnymi,
3. prowadzeniu rozmów motywujących do dalszej nauki, podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz rozwoju osobistego,
4. monitorowaniu realizacji Indywidualnego Programu Usamodzielnienia,
5. pomocy przy sporządzaniu Indywidualnego Programu Usamodzielnienia i jego modyfikacjach,
6. kierowaniu do mieszkania chronionego i udzielaniu wsparcia w podczas pobytu w mieszkaniu,
7. doradztwie zawodowym, pomocy w poszukiwaniu zatrudnienia,
8. pomocy w uzyskaniu lokalu z zasobów gminy, pomocy w kompletowaniu oraz wypełnianiu dokumentacji niezbędnej do złożenia wniosków o przydział lokalu komunalnego z zasobów miasta/ gminy,
9. pomocy w tworzeniu CV oraz listów motywacyjnych,
10. informowaniu o szkoleniach czy programach skierowanych do wychowanków pieczy zastępczej

5. WSPÓŁPRACA Z OŚRODKIEM ADOPCYJNYM

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim współpracuje z ośrodkami adopcyjnymi (OA) prowadzącymi proces przysposobienia dziecka, które posiada uregulowaną sytuację prawną (rodzice nie żyją, rodzice są pozbawieni władzy rodzicielskiej). Większość dzieci z uregulowaną sytuacją prawną pozostaje w procesie adopcyjnym prowadzonym przez Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie. Zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zarówno organizator rodzinnej pieczy zastępczej, jaki koordynator rodzinnej pieczy zastępczej mają obowiązek zgłosić do ośrodka adopcyjnego każde dziecko z uregulowaną sytuacją prawną. W omawianym okresie zgłoszono

do OA 23 dzieci, ośmioro z nich zostało zakwalifikowanych do przysposobienia (w tym troje zostało adoptowanych), dla 12 dzieci nie wydano decyzji kwalifikujących do przysposobienia.

6. WSPARCIE SPECJALISTYCZNE

Zgodnie z art. 76 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy między innymi: zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, a także zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą.

W Powiecie Grodziskim wszystkie rodziny zastępcze objęte są wsparciem organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie zatrudnieni są koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, którzy na wniosek rodzin zastępczych, prowadzą pracę wspierającą i pomocową wobec rodzin zastępczych. Wszystkie rodziny zastępcze i rodzinny dom dziecka współpracują z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

W omawianym okresie PCPR dysponowało 5 koordynatorami pieczy zastępczej, którzy średnio obejmowali wsparciem po 17-19 środowisk miesięcznie, co nie spełnia ustawowego warunku 15 rodzin zastępczych na koordynatora. Wśród nich 4 osoby stanowią kadre PCPR od wielu lat, natomiast jeden etat był trudny do obsadzenia (w okresie sprawozdawczym prowadzono 9 naborów, do których albo nikt się nie zgłaszał albo osoby zatrudnione rezygnowały z zatrudnienia po krótkim okresie pracy). Podobna sytuacja miała miejsce z naborami na stanowisko psychologa (9 naborów, do których nie wpłynęła żadna aplikacja w efekcie zatrudniono osobę na umowę cywilno-prawną) i stanowisko pracownika socjalnego (4 nabory).

Wsparcie specjalistyczne realizowane było przez:

- a) 2 psychologów
- b) radcę prawnego
- c) 1 psychologa/pedagoga
- d) psychoterapeutę prowadzącego grupę wsparcia dla rodziców zastępczych

Specjaliści realizowali następujące zadania:

1. badania psychologiczne kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodziców zastępczych i osób prowadzących rodzinny dom dziecka,
2. pomoc i wsparcie osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą w ramach grupy wsparcia,
3. poradnictwo i terapię dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy,
4. działalność diagnostyczno - konsultacyjną, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
5. poradnictwo w zakresie zachowania i wzmocnienia kompetencji rodzin zastępczych oraz przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu,
6. coroczne konsultacje psychologiczne dzieci przebywających w pieczy zastępczej,
7. sporządzanie diagnozy psychofizycznej dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej,
8. udział w spotkaniach dzieci z rodziną pochodzenia,
9. wsparcie dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej w ramach konsultacji i terapii.

W roku 2023 specjaliści udzielili wsparcia w ramach:

- konsultacji/terapii psychologicznej - 171 dla dzieci z rodzin zastępczych i 111 dla rodziców zastępczych
- konsultacji pedagogicznej – 119 dla dzieci z rodzin zastępczych i 65 dla rodziców zastępczych
- konsultacji prawnych – 17 osób
- spotkań grupowych dla rodziców zastępczych – 8 osób

Specjaliści PCPR realizowali szereg działań ukierunkowanych na pomoc i wsparcie osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą oraz dzieciom przebywającym w rodzinnej pieczy zastępczej.

Inne wsparcie dla rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych w 2023 roku:

1. Szkolenia/warsztaty:

- „Wychowanie dziecka – wspólny sukces” – warsztaty doskonalące umiejętności wychowawcze dla rodziców zastępczych
- „Zaburzenia zachowania i zaburzenia lękowe u dzieci i młodzieży” – szkolenie dla rodziców zastępczych

- „Ciałopozytywność” – szkolenie dla dzieci z rodzin zastępczych w wieku 12-17 lat
2. Pozostała aktywność:
- Piknik rodzinny – coroczna impreza z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego dla rodzin i dzieci,
 - Warsztaty Wielkanocne dla dzieci
 - Spotkanie z okazji Świąt Bożego Narodzenia dla rodzin zastępczych i dzieci oraz placówki opiekuńczo-wychowawczej
 - Warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców biologicznych
 - Pozyskanie 41 miejsc na obozie ZHP w ramach akcji „Pogodne Lato” dla dzieci zamieszkujących na terenie powiatu grodziskiego, udział w obozie wzięło 11 dzieci z rodzin zastępczych i 7 dzieci z placówki opiekuńczo-wychowawczej

7. PROMOCJA RODZICIELSTWA ZASTĘPCZEGO

Przez okres minionych 3 lat w celu promocji rodzicielstwa zastępczego zrealizowano następujące działania:

1. Poprzez stronę internetową PCPR:
 - a) w zakładce głównej na stałe zamieszczony jest baner/plakat informujący o tym jak zostać rodziną zastępczą, przekierowujący do informacji rozszerzonych (stronę dotychczas odwiedziono ponad 2 300 razy),
 - b) baner pod nazwą „piecza zastępcza” ze szczegółowymi informacjami na temat pieczy zastępczej, rodzin zastępczych itp. (odwiedzony dotychczas 3 565 razy)
2. Przygotowano i rozdystrybuowano plakaty promujące rodzicielstwo zastępcze, także w formie elektronicznej, które były przekazane do gmin celem zamieszczenia ich na portalach internetowych prowadzonych przez gminy oraz do szkół celem przekazania ich poprzez dzienniki elektroniczne (2022, 2023).
3. Utworzenie stoiska i promocja rodzicielstwa zastępczego na XVIII Targach Pracy organizowanych przez Urząd Pracy (rozpowszechnianie materiałów informacyjnych – plakatów, ulotek) i udzielanie informacji osobom zainteresowanym (2022).
4. Zorganizowano dzień otwarty w PCPR z możliwością rozmowy z prowadzącym RDD (2022, 2023)
5. Nagrano z udziałem rodziny zastępczej spot reklamowy, który był emitowany w lokalnym radio oraz na forach mieszkańców (Facebook) powiatu grodziskiego (2021).

6. Prowadzący rodzinny dom dziecka i pracownicy PCPR brali czynny udział w akcji promującej rodzicielstwo zastępcze organizowanej przez samorząd województwa pt. *(NIE)zwykle historie (NIE) zwykłych ludzi – Mazowsze dla rodzinnej pieczy zastępczej*. Link do filmu zamieszczony jest na stronie internetowej PCPR w zakładce materiały promujące rodzicielstwo zastępcze (strona odwiedzona 430 razy).
7. W 2022 roku ukazał się w Gazecie Bogoria wywiad z przedstawicielami rodzinnego domu dziecka.
8. Corocznie na stronie PCPR zamieszczane jest ogłoszenie o naborze kandydatów na rodzinę zastępczą.
9. W 2023 roku PCPR dołączył do ogólnopolskiej kampanii organizowanej przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej pt. „Już jesteś?”. Materiały udostępnione przez organizatora rozpowszechniane były na stronie internetowej PCPR, na tablicy ogłoszeń w PCPR oraz na portalach internetowych na forach mieszkańców.

8. BADANIA ANKIETOWE RODZIN ZASTĘPCZYCH, OSÓB USAMODZIELNIANYCH I MIESZKAŃCÓW POWIATU

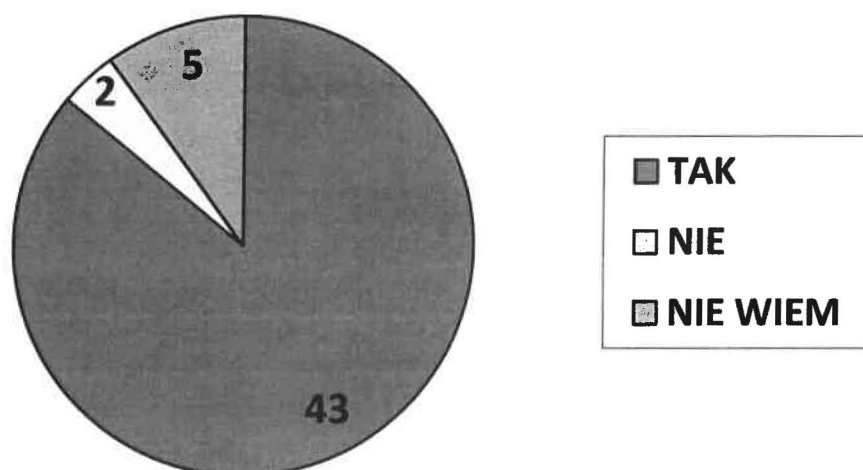
Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu oraz mając na uwadze proces deinstytucjonalizacji usług społecznych Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie dokonało badania ankietowego rodzin zastępczych, osób usamodzielnianych oraz mieszkańców powiatu celem pozyskania ich opinii, które zostaną wykorzystane do oceny i zaprojektowania działań odpowiadających potrzebom dzieci i budowania systemu pieczy zastępczej.

Rodziny zastępcze

W badaniu wzięło udział 50 rodzin zastępczych, co stanowi 45% ogółu rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu grodziskiego w 2023 roku.

Ankietowani wysoko ocenili działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Na pytanie czy rodzice zastępczy mogą liczyć na pomoc i wsparcie instytucji uzyskano następujące odpowiedzi:

Wykres 11: Pomoc i wsparcie instytucji w ocenie ankietowanych

Źródło: opracowanie własne

Z opinii rodziców zastępczych wynika, że 86% z nich może liczyć na wsparcie i pomoc. Dwie osoby na nią liczyć nie mogą, natomiast 5 osób nie wie czy może z nich korzystać.

Jednocześnie 100% ankietowanych podało, że pomoc i wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej na obecnym poziomie jest wystarczająca. Podobnie oceniono wsparcie ze strony psychologa (64% uznało je za wystarczające, a 14% podało że nie potrzebuje wsparcia), natomiast wsparcie w zakresie szkoleń oceniono jako wystarczające na poziomie 66%, a 20% uznaje, że tego rodzaju wsparcie nie jest im potrzebne.

Wyniki badania potwierdzają, że koordynator rodzinnej pieczy zastępczej jest ważnym ogniwem wsparcia, które okazuje się niezbędnym w pieczy zastępczej. Wysoki wskaźnik takiej odpowiedzi skłania ku wnioskowi, że aby utrzymać i wzmocnić te rolę zasadnym jest dążenie do zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej na poziomie ustawowym czyli 1 koordynator rodzinnej pieczy zastępczej na 15 rodzin (w chwili obecnej 1 koordynator ma „pod opieką” między 15 a 18 rodzin zastępczych).

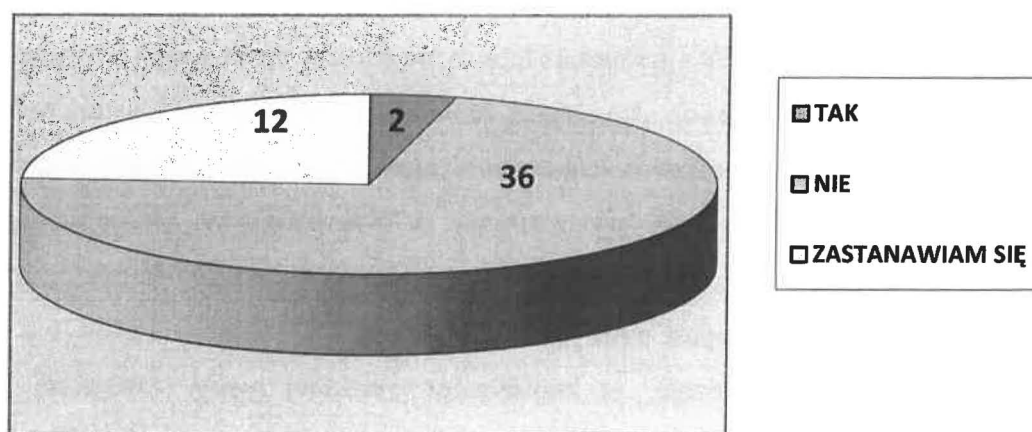
Według ankietowanych najbardziej oczekiwane są działania w kierunku:

- większej pomocy finansowej – 27 osób (54% badanych)

- poszerzenia oferty wsparcia psychologicznego/rodzinnego/pedagogicznego – 34 osoby (68% ankietowanych)
- konsultacje prawne – 24 osoby (48% ankietowanych)
- utworzenie poradnika/informatora o instytucjach pomocowych – 21 osób (42%)
- zaangażowanie rodziców zastępczych w działania ORPZ (konsultowanie programów, utworzenie rady rodziców zastępczych) – 11 osób (22%)
- wyjazdy szkoleniowo-rekreacyjne dla rodzin zastępczych 15 osób (30%)
- prowadzenie grupy wsparcia – 7 osób (14%)
- superwizja, wolontariat, dofinansowanie wyjazdów wakacyjnych – odpowiedzi pozytywne 1 lub 2 osoby.

W przeprowadzonej ankiecie zapytano rodziny zastępcze czy są zainteresowane przekwalifikowaniem się na rodzinę zastępczą zawodową. W zdecydowanej większości (84%) rodziny te nie wyrażały woli uzawodowienia, 2 rodziny wyraziło zainteresowanie takim rozwiązaniem, a 6 zastanawia się.

Wykres 12: Stanowisko rodzin zastępczych dot. zwiększenia liczby dzieci

Źródło: opracowanie własne

72 % ankietowanych (36 osób) nie wyraża chęci zaopiekowania się większą ilością dzieci.

Ich argumenty to m.in:

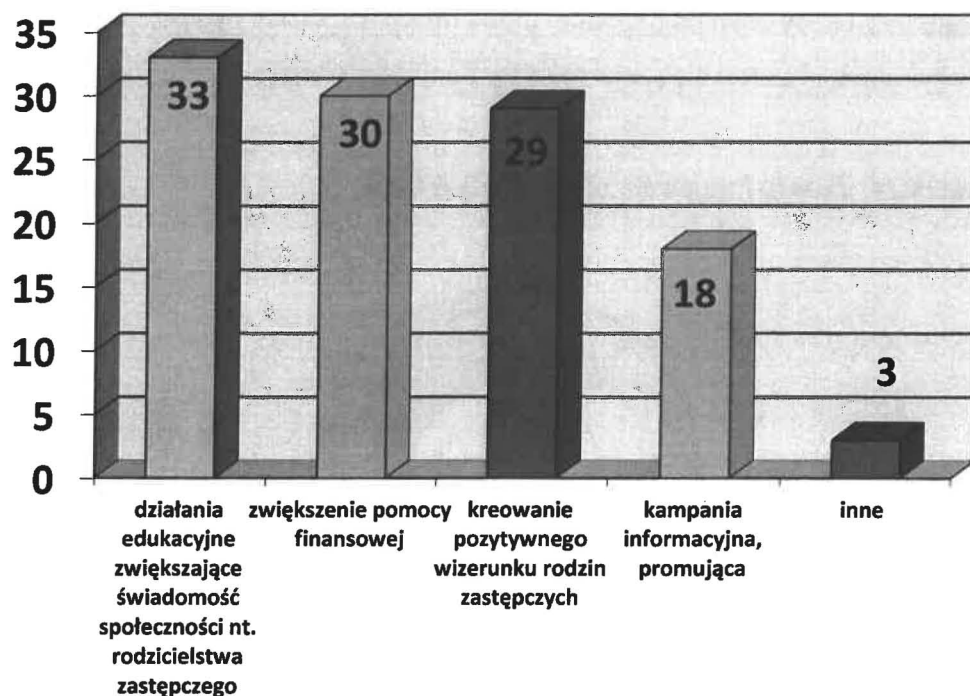
- brak możliwości pogodzenia pracy zawodowej z opieką nad większą liczbą dzieci 18 osób (36%)

- niewystarczające środki na utrzymanie dziecka 18 osób (36%)
- brak odpowiedniej ilości czasu 17 osób (34%)
- nieodpowiednie warunki mieszkaniowe 12 osób (34%)
- ograniczony dostęp do opieki medycznej, konieczność korzystania z niepublicznej służby zdrowia 8 osób (16%)
- złe doświadczenia z rodziną biologiczną dziecka 6 osób (12%)

Jednocześnie ankietowani zapytani o czynniki, które wpłynęłyby na zmianę ich zdania i umożliwiłyby przyjęcie większej liczby dzieci w zdecydowanej większości (33 osoby 66%) udzielili odpowiedzi, że żadne działania nie wpłynęłyby na zmianę decyzji. Pozostałe osoby wskazały na: wyższe świadczenia na dzieci (11 osób (22%), dofinansowanie do utrzymania mieszkania i możliwość uzyskania dodatkowych świadczeń (po 7 osób 14%), zmianę warunków mieszkaniowych (5 osób 10%).

Mając na uwadze deinstytucjonalizację usług społecznych ankietowanych zapytano co ich zdaniem przyczyniłoby się do pozyskania większej liczby rodzin zastępczych.

Wykres 13: Rodziny zastępcze o działaniach jakie wpłyną na zwiększenie liczby rodzin zastępczych

Źródło: opracowanie własne

Ankietowani uznali, że działania edukacyjne dot. rodzicielstwa zastępczego skierowane do społeczności, zwiększenie pomocy finansowej i kreowanie pozytywnego wizerunku rodzin zastępczych to główne przesłanki mające wpływ na rozwój rodzicielstwa zastępczego. O ile działania edukacyjne, promocyjne i kreujące pozytywny wizerunek rodzin zastępczych na poziomie lokalnym i ogólnopolskim wydają się być niezbędne do tego aby dotrzeć do jak najszerszego grona potencjalnych kandydatów, to wysokość świadczeń na utrzymanie dzieci regulowane jest na poziomie ministerialnym. Choć ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej daje kompetencje radzie powiatu do podwyższania wysokości świadczeń i wynagrodzeń przysługujących rodzinie zastępczej czy rodzinnemu domu dziecka natomiast decyzja ta uzależniona jest od możliwości i zamożności samorządu.

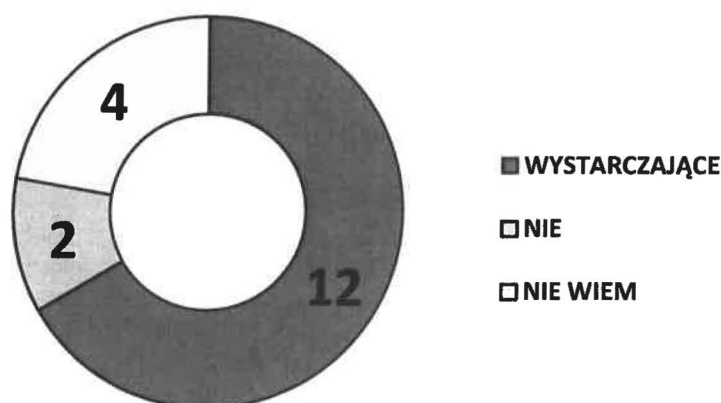
Jednocześnie ankietowani, zapytani o ich własny czynny udział w działaniach promujących, informujących czy wpływających na pozytywny wizerunek rodzicielstwa zastępczego, wyrazili swoje negatywne stanowisko 19 osób, pozytywne – 14 osób.

Osoby usamodzielniane

W badaniu wzięło udział 18 osób, które są wychowankami zarówno pieczy zastępczej rodzinnej (13 osób), jak i instytucjonalnej (5 osób).

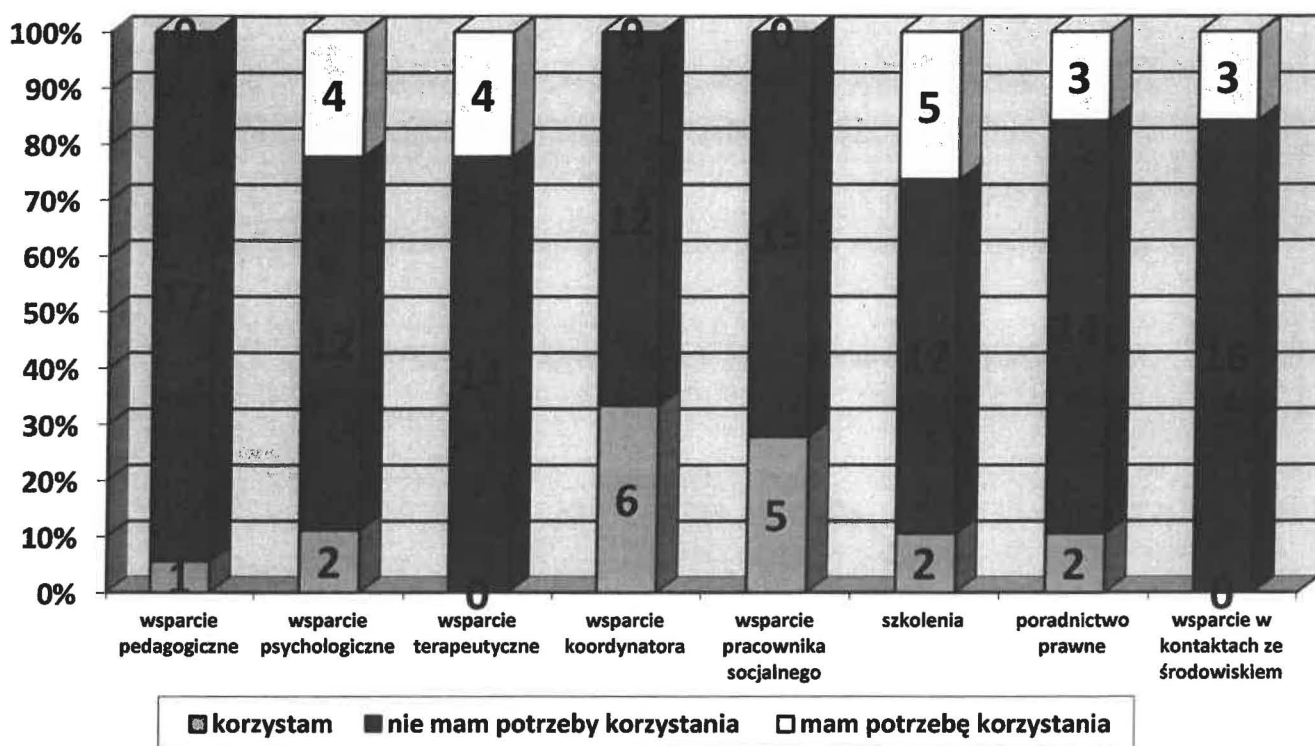
Ankietowani wysoko ocenili działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Na pytanie czy osoby usamodzielniane mogą liczyć na pomoc i wsparcie instytucji (PCPR, koordynatora, pracownika socjalnego itp.) uzyskano następujące odpowiedzi:

Wykres 14: Pomoc i wsparcie ze strony instytucji

Z opinii osób usamodzielnianych wynika, że 66,7% z nich może liczyć na wsparcie i pomoc. 11,1% na nią liczyć nie mogą, natomiast 22,2% osób nie wie czy może z nich korzystać. Najprawdopodobniej wśród ostatniej grupy znajdują się osoby, które nadal przebywają w pieczy zastępczej i jednocześnie kontynuują proces usamodzielniania. Natomiast należy tu zaznaczyć, że każdy wychowanek pieczy zastępczej jest informowany o możliwości uzyskania wsparcia i pomocy, jednakże niewielu z nich chce z niej korzystać. Pokazuje to poniższy wykres:

Wykres 15: Potrzeby osób usamodzielnianych w zakresie uzyskania wsparcia niematerialnego

Źródło: opracowanie własne

Z danych powyżej wynika, że zdecydowana większość osób usamodzielnianych nie korzysta z możliwych form wsparcia i nie deklarują potrzeby jego uzyskania. Jednocześnie ankietowani zapytani czy widzą potrzebę wsparcia wychowanków w procesie usamodzielniania 83,3% odpowiedziało pozytywnie. Z innych części badania wyraźnie wynika, że wychowankowie pieczy zastępczej oczekują raczej wsparcia finansowego i w rozwiązaniu problemu mieszkaniowego. Na pytanie w jaki sposób powiat mógłby wesprzeć

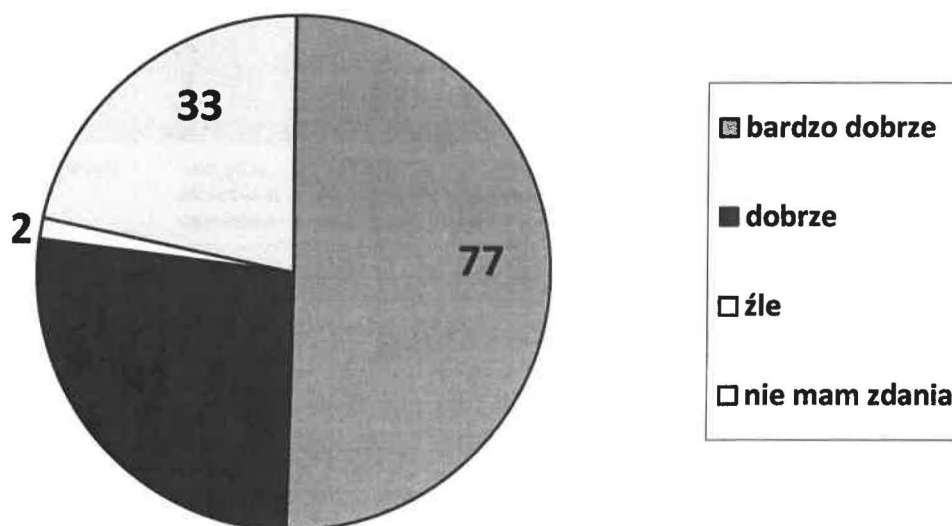
proces usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej ankietowani wskazali na równi pomoc w zabezpieczeniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zapewnić wyższe świadczenia pieniężne (11 osób (61,1%) dla każdej odpowiedzi). Pozostałe oczekiwania to pomoc w znalezieniu zatrudnienia i prowadzenia kursów/warsztatów podnoszących umiejętności poszukiwania pracy (8 osób (44,4%) dla każdej z odpowiedzi). Na pytanie czy obecnie wypłacane świadczenia pieniężne są wystarczające zdecydowana większość (83,3%) zaznaczyło odpowiedź negatywną.

Mieszkańcy powiatu

W badaniu wzięło udział 153 mieszkańców powiatu. Z analizy przekazanych ankiet wynika, że statystyczny mieszkaniec powiatu grodziskiego uczestniczący w badaniu jest kobietą (85,6%), zamieszkującą w mieście (69,3%), w wieku pomiędzy 30 a 40 rokiem życia (56,2%), nie mającą żadnej rodziny zastępczej (54,9%), posiadającą wiedzę o rodzicielstwie zastępczym (94,8%).

Ankietowani mieszkańcy mają bardzo dobrą opinię o rodzinach zastępczych.

Wykres 16: Opinia mieszkańców o opiekunach zastępczych

Źródło: opracowanie własne

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że postrzeganie rodziców zastępczych w społeczności zamieszkującej na terenie powiatu grodziskiego jest bardzo pozytywne. 77,1%

ankietowanych bardzo dobrze lub dobrze postrzega opiekunów zastępczych, 21,6% nie ma na ich temat zdania, a 1,3% postrzega źle.

Wśród opinii pozytywnych biorący udział w badaniu określali rodziców zastępczych jako:

- „super, że są tacy ludzie” i „podziwiam za odwagę i oddanie dzieciom” – po 115 osób (75,2%)

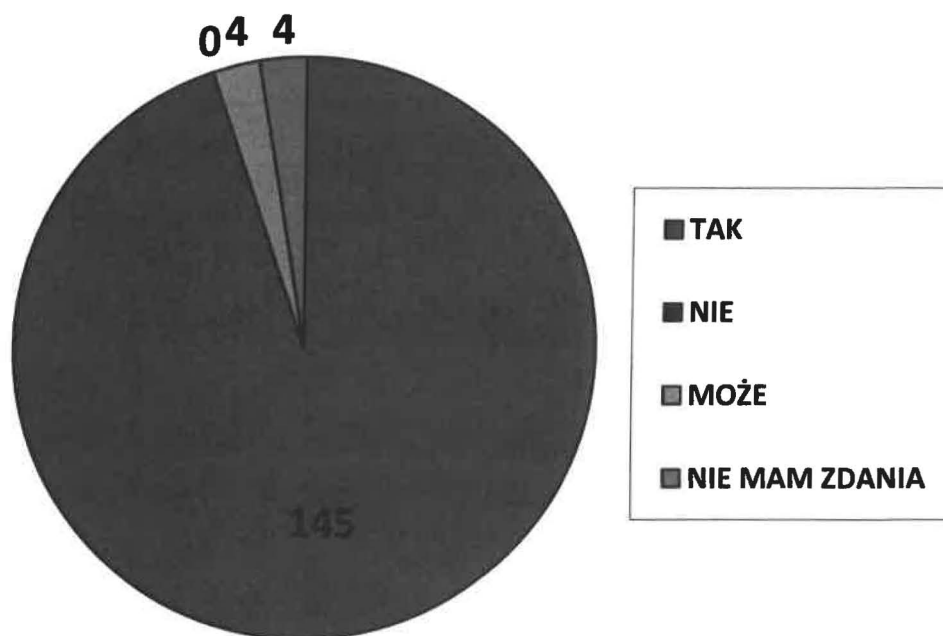
- „ludzie o wielkim sercu” – 84 osoby (54,9%)

- „ludzie z misją” – 53 osoby (34,6%).

Wśród opinii negatywnych przeważały dwie: „ludzie, którym nie chce się pracować” oraz „dorabiają się na cudzej krzywdzie”. Otrzymały one po 3 głosy.

Jednocześnie na pytanie czy rodziny zastępcze są potrzebne nie udzielono żadnej negatywnej odpowiedzi. Odpowiedzi przedstawiały się one następująco:

Wykres 16: Ankietowani o potrzebie funkcjonowania rodzin zastępczych

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowana większość (94,8%) ankietowanych uważa, że rodziny zastępcze są potrzebne, a jednocześnie na pytanie czy podjęliby się pełnienia funkcji rodziny zastępczej 40,5% odpowiedziało zdecydowanym „nie”. Podobny odsetek osób (46,6%) odpowiedziało, że „może”, a 13,1% uczestników badania wypowiedziało się twierdząco.

Wśród opinii badanych dotyczących motywów, jakie kierują ludźmi podejmującymi decyzję o zostaniu rodziną zastępczą przeważają:

- chęć pomocy dzieciom pokrzywdzonym przez los, potrzeba serca – 132 osoby (86,3%)
- pragnienie posiadania dziecka - 99 osób (64,%)
- bycie członkiem rodziny dla dziecka potrzebującego pomocy – 88 (57,5%)
- posiadanie sprzyjających warunków mieszkaniowych – 43 osoby (28,1%)
- chęć zarobkowania, forma pracy – 25 osób (16,3%)
- własne sukcesy i umiejętności wychowawcze – 14 osób (9,2%)
- pieniądze – 11 osób (7,2%).

Natomiast wśród „demotyatorów” pełnienia funkcji rodziny zastępczej ankietowani wskazali:

- problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi – 79 osób (51,6%)
- świadomość, że w każdej chwili dziecko może powrócić pod opiekę rodziców biologicznych – 44 osoby (28,8%)
- obawa przed przywiązaniem do dziecka – 39 osób (25,5%)
- zbyt duża odpowiedzialność – 38 (24,8%)
- problemy z rodzicami biologicznymi (narzucanie ich woli, ocenianie itp.) – 36 osób (23,5%)
- nieodpowiednie warunki mieszkaniowe – 34 osoby (22,2%)
- zbyt mała pomoc finansowa – 31 osób (20,3%)
- strach – 30 osób (19,4%)
- zbyt małe wsparcie w opiece psychiatrycznej – 22 osoby (14,4%).

Pozostałe powody to: brak cierpliwości, brak czasu, konieczność umożliwiania kontaktów z rodzicami biologicznymi, konieczność współpracy z instytucjami (pcpr, sąd itp.), negatywne opinie o rodzinach biologicznych.

Zdaniem ankietowanych najlepszymi sposobami na dotarcie do osób nie posiadających wiedzy na temat rodzicielstwa zastępczego są: opracowanie poradnika (82 osoby), stworzenie strony internetowej (77 osób), z wykorzystaniem lokalnych mediów (73 osoby), z wykorzystaniem szkół, przedszkoli (72 osoby), utworzenie portali na Facebooku (71 osób) i poprzez plakaty i ulotki (4 osoby).

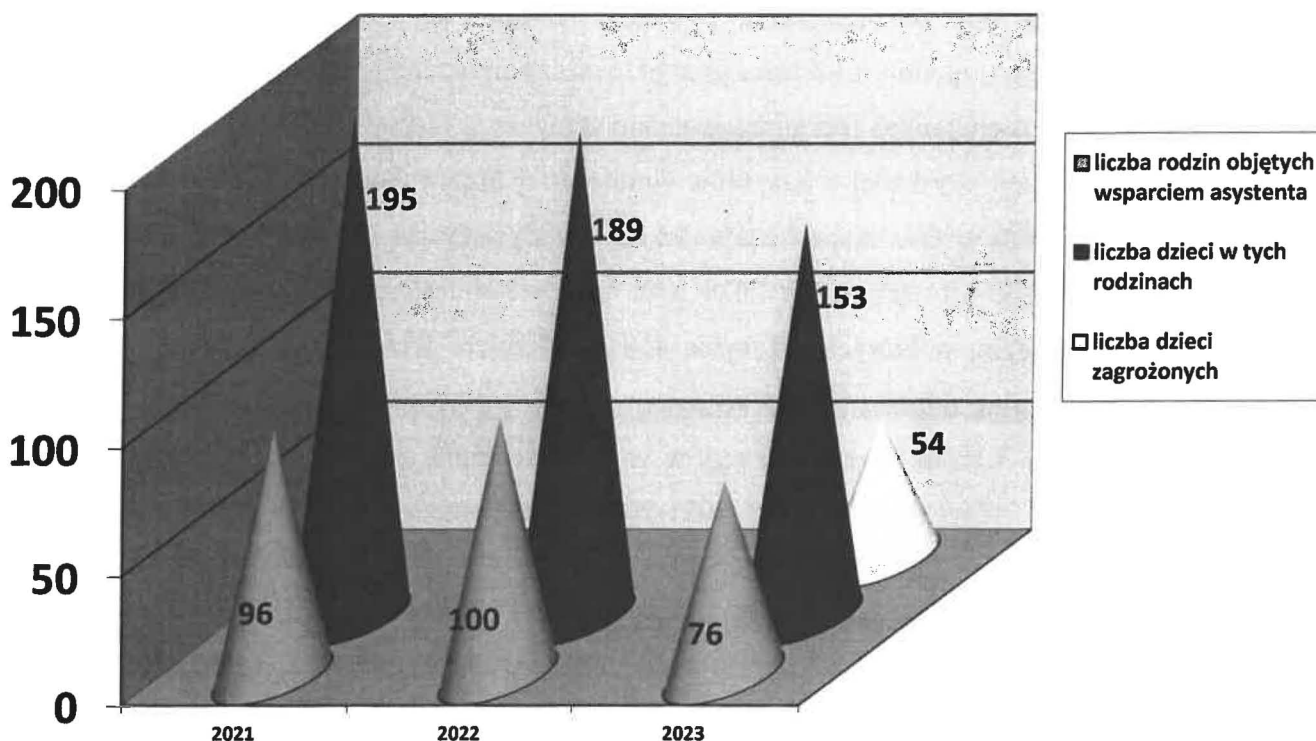
Powyższe potwierdza informacje zawarte w ankietach dotyczące źródeł własnego pozyskiwania informacji przez respondentów. Wskazali oni: internet (strony www, portale społecznościowe (78 wskazań), media ogólnopolskie, filmy, seriale (66 wskazań), praca

zawodowa (43 wskazania), znajomość z rodziną zastępczą (38 wskazań), media lokalne (28 wskazań), studia i PCPR (po 19 wskazań) oraz ulotki i plakaty (11 wskazań).

9. LICZBA DZIECI ZAGROŻONYCH UMIESZCZENIEM W PIECZY ZASTĘPCZEJ

Z informacji otrzymanych od jednostek pomocy społecznej o gminnym zasięgu działania wynika, że 100 rodzin zamieszkałych na terenie powiatu grodziskiego w 2020 roku było objętych wsparciem asystenta rodziny. W rodzinach tych funkcjonuje 219 dzieci.

Wykres 5: Wsparcie asystenta rodziny

Źródło: dane OPS

Należy zaznaczyć, że wspieranie rodzin przejawiających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych należy do zadań własnych gmin i ma na celu podejmowanie planowanych oraz zintegrowanych działań przywracających rodzinie zdolność do prawidłowego realizowania tych funkcji. Wspieranie rodziny może być prowadzone w formie:

- pracy z rodziną,
- pomocy w opiece i wychowaniu.

Z powyższego zestawienia wynika, że w zdecydowanej większości rodzin kierowane wsparcie w postaci asystenta rodziny daje pozytywne rezultaty i w zdecydowanej większości rodzin nie pojawia się zagrożenie umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej. Jednakże należy mieć na względzie, że sytuacja w rodzinach biologicznych może ulegać szybkim zmianom. Ponadto z powyższego wykresu wynika, że znacząco spadła liczba rodzin objętych wsparciem asystenta. Dane zawarte w tabeli dotyczą jedynie pierwszej połowy roku 2023. Z danych ośrodków pomocy społecznej wynika, że na terenie powiatu grodziskiego na dzień 30.06.2023r. pracowało 8 asystentów rodziny.

W latach 2021-2023 pomimo wsparcia ze strony asystenta rodziny nie udało się utrzymać dzieci w środowisku rodzinnym w 28 rodzinach, stąd 64 dzieci zostało umieszczonych w pieczy zastępczej. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, że nadal na obszarze powiatu grodziskiego, zgodnie z informacjami przekazanymi przez gminne służby pomocy społecznej, 54 dzieci zagrożonych jest umieszczeniem w pieczy w pieczy zastępczej

Z informacji uzyskanej z Zespołów Kuratorskiej Służby Sądowej działających przy Sądach Rejonowych w Grodzisku Mazowieckim i w Żyrardowie wynika, że na obszarze powiatu grodziskiego prowadzono w 2023 roku (stan na 30.06.2023r.) 336 nadzorów kuratorskich wobec rodzin, w których przebywa 416 małoletnich. Wobec 20 małoletnich z tych rodzin istnieje realne zagrożenie umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej pomimo pracy kuratora sądowego. Liczba interwencji sądów w życie rodzinne poprzez nadzór kuratora sądowego rośnie w każdym roku. W latach 2021-2022 dane te przedstawiały się następująco:

- w 2021 roku – 262 rodziny - 365 dzieci
- w 2022 roku – 276 rodzin – 400 dzieci.

10.ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA PIECZĘ ZASTĘPCZĄ

Na realizację zadań z zakresu pieczy zastępczej, w latach 2021 – 2023, wydatkowano łącznie – 18 703 655,52 zł. Podział wydatków na poszczególne rodzaje pieczy zastępczej obrazuje poniższe zestawienie.

Tabela 3: Zestawienie wydatków budżetowych w latach 2021–2023 (w złotych)

Nazwa	Wydatki 2021	Wydatki 2022	Wydatki 2023
Rodziny zastępcze i RDD (Rozdział 85508)	2 882 706,67	2 778 691,56	2 920 877,00
Instytucjonalna piecza zastępcza (Rozdział 85510)	3 108 315,73	3 275 435,61	3 737 628,95
Łącznie	5 991 022,40	6 054 127,17	6 658 505,95

Źródło: opracowanie własne

Powiat Grodziski finansuje wszystkie zadania obligatoryjne i fakultatywne związane z utrzymaniem dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Środki finansowe przeznaczone zostały na następujące wydatki:

- 1) pokrycie kosztów utrzymania dzieci na terenie innych powiatów,
- 2) działalność placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu grodziskiego,
- 3) świadczenia na utrzymanie dzieci w rodzinach zastępczych oraz w rodzinnych domach dziecka,
- 4) świadczenia dla osób usamodzielnianych,
- 5) pomoc losowa,
- 6) pomoc jednorazowa,
- 7) środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego,
- 8) dofinansowanie do wypoczynku,
- 9) remont lokalu mieszkalnego,
- 10) dodatek wychowawczy 500+ (realizacja wypłat do 31 maja 2022r.),
- 11) wynagrodzenia rodzin zastępczych, rodzinnego domu dziecka, osób zatrudnionych do pomocy przy sprawowaniu opieki oraz wynagrodzenie rodzin pomocowych ,
- 12) szkolenia RZ i RDD,

- 13) szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze,
- 14) promocja rodzicielstwa zastępczego,
- 15) wynagrodzenia i pochodne pracowników, materiały i wyposażenie, badania profilaktyczne, usługi transportowe, usługi telekomunikacyjne, delegacje i ryczały samochodowe koordynatorów, koszty postępowań administracyjnych i sądowych, szkolenia pracowników.

11. WNIOSKI Z ANALIZY

Na podstawie powyższej analizy można wysunąć następujące wnioski:

1. W Powiecie Grodziskim na przestrzeni 3 ostatnich lat zauważalny jest niewielki wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych. Rodzicielstwo zastępcze zawodowe (rodziny zastępcze zawodowe i rodzinny dom dziecka) stanowi niewielki odsetek i utrzymuje się na tym samym poziomie.
2. W latach 2021-2023 jedna zawodowa rodzina zastępcza przekwalifikowała się na rodzinny dom dziecka. Żadna z rodzin zastępczych niezawodowych nie przekształciła się w rodzicielstwo zawodowe.
3. Nie zrealizowano założeń limitu zawodowych rodzin zastępczych i utworzenia placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu grodzkiego. W Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy na lata 2021-2023 zakładano limit rodzin zastępczych zawodowych w 2023 roku na poziomie 4 rodzin – aktualnie na terenie powiatu grodzkiego funkcjonują 2 rodziny zastępcze zawodowe, natomiast zmiana przepisów uniemożliwia już tworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego
4. Wzrasta liczba dzieci umieszczanych w rodzinnej pieczy zastępczej. W 2023 roku ze wszystkich dzieci nowo umieszczonych w pieczy zastępczej 71,43% z nich zamieszkało w rodzinach zastępczych lub w rodzinnym domu dziecka. Biorąc pod uwagę wszystkie dzieci przebywające w pieczy zastępczej na koniec 2023 roku (łącznie w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej - 175 osób), 80,57% z nich przebywało w rodzinach zastępczych, rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.
5. Pomimo prowadzonej kampanii promującej rodzicielstwo zastępcze liczba nowych rodzin zastępczych nie jest wystarczająca w stosunku do potrzeb związanych z dużą ilością umieszczanych dzieci.

6. W zdecydowanej większości brak zgody rodziców zastępczych na objęcie opieki nad więcej niż 1 dzieckiem, co powoduje problemy ze znalezieniem rodziny zastępczej dla rodzeństw, a umieszczenie licznego rodzeństwa razem jest w zasadzie niemożliwe. Z kontaktów z innymi PCPR-ami wynika, że tendencja ta jest ogólnopolska.
7. Ze względu na konieczność realizacji dużej ilości postanowień sądowych nastąpiło kierowanie dzieci do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, za ich zgodą, ponad limit określony w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
8. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka funkcjonujących na terenie powiatu grodziskiego powoduje konieczność zwiększenia zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, tak by spełniony został wymóg określony w art. 77 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
9. Wszystkie rodziny zastępcze i rodzinny dom dziecka są objęte wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.
10. Występują duże trudności w zatrudnianiu pracowników merytorycznych (psycholog, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pracownik socjalny).
11. Dzieciom wymagającym wsparcia specjalistycznego zapewniono pomoc psychologiczną lub terapeutyczną w ramach własnych zasobów, bądź we współpracy z instytucjami na terenie powiatu lub poza nim.
12. W okresie 2021-2023 tylko niewielki odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej powróciło pod opiekę rodziców biologicznych. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku adopcji – tylko kilkoro dzieci rocznie zostaje przysposobionych.
13. Najczęstszym powodem umieszczania dzieci w pieczy zastępczej są uzależnienia rodziców oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.
14. W gminach na terenie powiatu grodziskiego występuje niskie zatrudnienie asystentów rodzinnych do pracy z rodzinami biologicznymi.
15. W placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu socjalizacyjnego umieszczane są dzieci powyżej 10 roku życia, zachowując tym samym standardy wyznaczone w obowiązujących przepisach. Młodsze dzieci umieszczane są w wyjątkowych przypadkach, o których mówi art. 95 ust. 2 ustawy lub w przypadku konieczności pilnego zabezpieczenia dziecka w pieczy.
16. W placówce opiekuńczo-wychowawczej prowadzonej na zlecenie powiatu grodziskiego przekroczona jest, za zgodą Wojewody Mazowieckiego, dopuszczalna liczba dzieci.
17. Tylko 32% dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej umieszczonych jest na terenie powiatu grodziskiego.

18. Okres pobytu dzieci w pieczy zastępczej jest długotrwały. Ponad 53% dzieci przebywa w pieczy zastępczej ponad 3 lata, a wśród nich zdecydowana większość wychowanków będzie przebywała w pieczy zastępczej do momentu uzyskania pełnoletności lub nawet do 25 roku życia.
19. Najwięcej osób usamodzielnianych po opuszczeniu pieczy zastępczej zakłada własne gospodarstwa domowe, w przeważającej części są to wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej,
20. Rodziny zastępcze są bardzo dobrze oceniane przez mieszkańców powiatu
21. Niewielki odsetek mieszkańców powiatu deklaruje chęć zostania rodziną zastępczą
22. Według ankietowanych internet jest najlepszą formą dotarcia do potencjalnych kandydatów na rodziców zastępczych (strona www., informacje przez e-dzienniki w szkołach, portale społecznościowe itp.)
23. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej jest ważnym ogniwem wspierania rodziny zastępczej
24. Zarówno rodziny zastępcze, jak i wychowankowie pieczy zastępczej oczekują wyższego wsparcie finansowego
25. Wskazane jest rozszerzenie oferty wsparcia specjalistycznego
26. Rodziny zastępcze nie chcą przekwalifikowywać się na rodzicielstwo zawodowe
27. Największą bolączką i potrzebą wsparcia dla wychowanków pieczy zastępczej jest uzyskanie mieszkania.
28. Koszt utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej jest znacznie niższy niż w pieczy instytucjonalnej.

12.ANALIZA SWOT

Analiza SWOT pozwala na wskazanie najważniejszych dla społeczeństwa lokalnego problemów. Analiza ta jest metodą, która podkreśla zarówno mocne jak i słabe strony funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Grodzkim, jak również szanse i zagrożenia, które mogą wystąpić w obszarze działania.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ✓ zatrudnienie u organizatora rodzinnej pieczy zastępczej specjalistów: pedagoga, psychologa, prawnika ✓ wykwalifikowana, podnosząca swoje kompetencje i dobrze oceniana kadra systemu wsparcia dziecka i rodziny, ✓ stałe podnoszenie kwalifikacji przez rodziny zastępcze ✓ systematyczne szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze ✓ udzielanie pomocy pełnoletnim wychowankom pieczy zastępczej w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych poprzez umieszczenie w mieszkaniu chronionym ✓ funkcjonowanie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego na terenie powiatu ✓ stały kontakt PCPR z placówkami oświatowymi i instytucjami samorządowymi ✓ wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia ✓ współpraca z organami wymiaru sprawiedliwości ✓ dwie zawodowe rodziny zastępcze ✓ jeden rodzinny dom dziecka ✓ dobre warunki lokalowe PCPR do organizowania szkoleń/warsztatów ✓ posiadanie mieszkania chronionego 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zbyt mała liczba kandydatów na rodziny zastępcze ✓ niewystarczająca liczba miejsc zabezpieczających potrzeby dzieci wymagających umieszczenia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych ✓ brak kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia rodzinnego ✓ niskie wynagrodzenia rodzin zastępczych ✓ niezadowalająca wysokość środków finansowych na świadczenia dla rodzin zastępczych i wychowanków ✓ brak organizacji pozarządowych wspierających rodziny zastępcze ✓ ograniczony dostęp rodzin zastępczych do specjalistycznej pomocy medycznej (kardiolog, wczesne wspomaganie dziecka, neurolog itp.) ✓ brak lokali socjalnych dla osób usamodzielnianych (szczególnie w małych gminach) lub długi okres oczekiwania na przydział lokalu w gminach większych ✓ mała liczba dzieci powracających do rodziców biologicznych ✓ niechęć osób do korzystania z poradnictwa specjalistycznego i

<ul style="list-style-type: none"> ✓ możliwość korzystania z mediacji rodzinnych 	<p>innych form wsparcia przez wychowanków</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ niska aktywność rodzin zastępczych w organizowanych przedsięwzięciach (pikniki, szkolenia, grupa wsparcia itp.) ✓ niewystarczające warunki mieszkaniowe rodzin zastępczych do przyjmowania większej liczby dzieci
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ✓ intensyfikacja działań promujących rodzicielstwo zastępcze, w tym za pośrednictwem internetu ✓ wykorzystanie lokalnych mediów i mediów społecznościowych w kampaniach promujących rodzicielstwo zastępcze ✓ pozyskiwanie kandydatów na rodziców zastępczych ✓ zwiększenie wynagrodzeń rodziców zastępczych zawodowych i prowadzących RDD ✓ zwiększenie wysokości świadczeń dla rodzin zastępczych i wychowanków ✓ dostosowanie ilości koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej do liczby rodzin zastępczych ✓ cykliczne szkolenia dla istniejących rodzin zastępczych i kadry organizatora rodzinnej pieczy zastępczej 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba dzieci wymagających umieszczenia w pieczy zastępczej, przewyższająca możliwość umieszczenia w rodzinnych formach pieczy zastępczej na terenie powiatu ✓ brak rodzin zastępczych chcących przyjąć rodzeństwa, w tym liczne rodzeństwa ✓ niewystarczająca liczba miejsc w funkcjonującej placówce opiekuńczo-wychowawczej ✓ brak pozytywnych wzorców wychowania w rodzinach naturalnych ✓ brak chętnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, w tym rodziny zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia rodzinnego ✓ niewystarczające kompetencje rodzicielskie, umiejętności wychowawcze i uzależnienia rodziców naturalnych

<ul style="list-style-type: none"> ✓ efektywna współpraca międzyinstytucjonalna ✓ zabezpieczenie środków finansowych na świadczenia fakultatywne ✓ zabezpieczenie środków finansowych na wsparcie rodzin zastępczych w zakresie wydatków mieszkaniowych ✓ utworzenie rodzinnego domu dziecka ✓ utworzenie na terenie powiatu drugiej placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ brak współpracy ze strony naturalnych rodziców w celu powrotu dziecka do rodziny ✓ motywacja adopcyjna osób chcących pełnić funkcję niezawodowej rodziny zastępczej ✓ wysoka liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej, pomimo udzielanej pomocy przez służby sądowe czy pomocy społecznej w gminach ✓ brak możliwości uzyskania specjalistycznego wsparcia medycznego (psychiatra dziecięcy, kardiolog itp.) na terenie powiatu grodzkiego w ramach NFZ lub bardzo długie terminy oczekiwania.
--	--

13.ADRESACI PROGRAMU

1. Dzieci przebywające w pieczy zastępczej
2. Funkcjonujące rodziny zastępcze
3. Rodzice naturalni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej
4. Osoby usamodzielniane
5. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka
6. Rodziny pomocowe sprawujące tymczasową opiekę nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców
7. Kierownictwo i kadry placówek opiekuńczo-wychowawczych
8. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej
9. Pracownicy służb społecznych (pracownicy socjalni, asystenci rodzin) i sądowych (kuratorzy i sędziowie z Wydziału Rodzinnego i Nieletnich).

14. CELE I ZADANIA PROGRAMU NA LATA 2024-2026

Powiat Grodziski stale podejmuje działania na rzecz rozwoju systemu pieczy zastępczej, zgodnie z założeniami ustawy i potrzebami, w tym w celu rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej z uwzględnieniem realnych możliwości, wynikających z konieczności zapewnienia opieki dzieciom jej pozbawionym w celu dostosowania wsparcia do indywidualnych potrzeb wychowanków.

Dążenie ustawodawcy do deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej ma za zadanie zapewnienie dzieciom rozwoju i wychowania w warunkach rodzinnych. W ramach tego procesu zakładane jest odejście od opieki nad dziećmi w pieczy instytucjonalnej (z wyłączeniem placówek o charakterze rodzinnym) do opieki w warunkach rodzinnych form pieczy zastępczej. Jakkolwiek co do zasady kierunek tych zmian należy uznać za słuszny, to nie można jednak stracić z pola widzenia faktu, że różnorodność form sprawowania pieczy zastępczej służy lepszemu zapewnieniu opieki nad dziećmi z różnymi deficytami czy potrzebami rozwojowymi. Rodziny zastępcze nie zawsze wyrażają zgodę i nie zawsze są w stanie odpowiednio sprawować opiekę nad dziećmi z niepełnosprawnościami czy zagrożonymi demoralizacją. Rodziny zastępcze tworzą osoby mające motywację, predyspozycje i posiadające warunki do opieki i wychowania dzieci. Często nie jest to powiązane z ich wykształceniem i umiejętnościami radzenia sobie z trudną, zaburzoną czy niepełnosprawną osobą małoletnią. Zdarzają się także dzieci z różnymi deficytami, które nie odnajdują się w środowisku rodzinnym. Często tę rolę przejmują placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniające wykwalifikowaną kadrę.

Oczywiście każdorazowo o umieszczeniu dziecka w konkretnej jednostce pieczy zastępczej (czy to rodzinnej czy instytucjonalnej) decyduje sąd opiekuńczy, jednak posiadając paletę możliwości oddziaływania na dziecko w różnych formach pieczy zastępczej, sąd może dopasować do dziecka pieczę zastępczą najlepiej odpowiadającą indywidualnym jego potrzebom. Dotychczasowa praktyka wskazuje także na wielki problem niedoboru miejsc w pieczy zastępczej rodzinnej, braku gotowości rodzin zastępczych do przyjmowania większej liczby dzieci, w tym z umieszczaniem rodzeństw. Dotychczasowe doświadczenie pozwala stwierdzić, że utrzymanie na terenie Powiatu Grodziskiego obecnie istniejącej organizacji pieczy zastępczej pozwala elastycznie dopasowywać się do potrzeb umieszczanych w pieczy zastępczej dzieci. Taki mieszany system w najszerszy sposób pozwala odpowiedzieć na potrzeby i deficyty małoletnich oraz umożliwia Organizatorowi efektywne zapewnienie opieki

i wychowania wszystkim dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej. Z pewnością należy inwestować w rozwój pieczy zastępczej na terenie Powiatu Grodziskiego.

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024 – 2026 jest „Skuteczny rozwój systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu Grodziskiego z ukierunkowaniem na formy rodzinne”.

W poniższym zestawieniu przedstawiono zadania, które w okresie programowania mają przyczynić się do doskonalenia działań mających przyczynić się do rozwoju rodzinnych form pieczy oraz profesjonalizacji kadry, ale także do zminimalizowania napływu dzieci do pieczy zastępczej poprzez pomoc rodzinom biologicznym.

CEL: POMOC RODZINOM NATURALNYM PRZEŻYWAJĄCYM TRUDNOŚCI W OPIECE NAD DZIEĆMI			
Cel operacyjny	zadania	Realizatorzy/ Partnerzy/okres realizacji	wskaźniki realizacji celu
1. Udzielanie pomocy rodzinie w powrocie dzieci z pieczy zastępczej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ścisła współpraca koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej z asystentami rodziny biologicznej, w tym uzgadnianie zapisów planu pomocy dziecku pod kątem kontaktów z rodziną biologiczną 2. Dostęp do poradnictwa specjalistycznego dla rodziców biologicznych 3. Umożliwianie kontaktów rodziców biologicznych z dzieckiem 4. Umożliwienie rodzicom biologicznym udziału w warsztatach umiejętności wychowawczych w PCPR 5. Dostęp do mediacji rodzinnych w PCPR. 	PCPR, OPS 2024-2026	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba planów pomocy dziecku tworzonych we współpracy z asystentem 2. Liczba kontaktów rodziców biologicznych z dziećmi 3. Liczba rodzin objętych mediacją rodzinną 4. Liczba konsultacji specjalistycznych 5. Liczba osób biorących udział w warsztatach umiejętności wychowawczych.
CEL: ROZBUDOWYWANIE I WSPIERANIE RODZICIELSTWA ZASTĘPCZEGO			
1. Wspieranie istniejących form rodzinnej pieczy zastępczej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cykliczne szkolenia dla istniejących rodzin zastępczych 2. Stworzenie warunków dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinny dom 	PCPR, Samorząd Powiatowy 2024-2026	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba szkoleń dla rodzin zastępczych 2. Liczba uchwał podnoszących wynagrodzenie rodzin zastępczych zawodowych i RDD

	<p>dziecka poprzez wzrost wynagrodzeń</p> <p>3. Podniesienie świadczeń na dzieci pieczy zastępczej</p> <p>4. Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla wszystkich form rodzinnej pieczy zastępczej oraz dzieci w nich umieszczonych</p> <p>4. Organizacja Dnia Rodzicielstwa Zastępczego i innych aktywności dla rodzin zastępczych i dzieci</p> <p>5. Prowadzenie naboru na rodziny pomocowe</p> <p>6. Utworzenie nowych rodzin zastępczych zawodowych</p> <p>7. Utworzenie kolejnego rodzinnego domu dziecka</p> <p>8. Prowadzenie grupowych spotkań dla rodziców zastępczych</p> <p>9. Stworzenie warunków do wypoczynku rodzin zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka poprzez zapewnienie rodzin pomocowych, organizowanie wypoczynku dla dzieci, planowanie wypoczynku przez rodziny.</p>		<p>3. Liczba rodzin zastępczych korzystających z poradnictwa specjalistycznego</p> <p>4. Liczba zorganizowanych imprez i innych aktywności dla rodzin zastępczych i dzieci</p> <p>5. Liczba rodzin pomocowych</p> <p>6. Liczba rodzin zastępczych zawodowych</p> <p>7. Liczba rodzinnych domów dziecka</p> <p>8. Liczba osób biorących udział w spotkaniach grupowych</p> <p>9. Liczba rodzin zawodowych i rdd korzystających z wypoczynku</p>
2. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego	<p>1. Prowadzenie kampanii na temat rodzicielstwa zastępczego, w tym z wykorzystaniem lokalnych mediów i mediów społecznościowych</p> <p>2. Współpraca z instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego</p>	PCPR 2024-2026	1. Liczba kampanii
3. Rozbudowywanie istniejącego systemu rodzinnej pieczy zastępczej	<p>1. Prowadzenie naboru osób chętnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej/zawodowej/RDD</p> <p>2. Szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe, rodzinne domy dziecka</p> <p>3. Pozyskanie nowych rodzin zastępczych niezawodowych</p> <p>4. Motywowanie rodzin zastępczych niezawodowych do</p>	PCPR 2024-2026	<p>1. Liczba wniosków o wszczęcie procedury kwalifikowania na rodzinę zastępczą niezawodową, zawodową i rodzinny dom dziecka</p> <p>2. Liczba osób, które otrzymały wstępną kwalifikację do szkolenia</p> <p>3. Liczba osób, które uzyskały świadectwo ukończenia szkolenia</p>

	przekształcania w rodziny zastępcze zawodowe		4. Liczba osób, które uzyskały świadectwo kwalifikacyjne 5. Liczba nowych rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych, rodzinnego domu dziecka
CEL: ZAPEWNIENIE INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ ZGODNEJ ZE STANDARDAMI			
1. Zapewnienie miejsc w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej	1. Utrzymanie realizacji zadania w postaci zlecenia prowadzenia placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego na terenie powiatu grodziskiego. 2. Utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego na terenie powiatu grodziskiego	PCPR, Samorząd Powiatowy 2024-2026	1. Liczba dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu grodziskiego 2. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych
CEL: WSPARCIE PEŁNOLETNICH WYCHOWANKÓW PIECZY ZASTĘPCZEJ			
1. Wzmocnienie działań skierowanych do usamodzielnianych wychowanków	1. Objęcie wychowanków wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej bądź innego pracownika Zespołu ds. Pieczy Zastępczej 2. Prowadzenie mieszkania chronionego 3. Podniesienie wysokości świadczeń dla wychowanków pieczy zastępczej 4. Rozpowszechnianie opracowanego poradnika dla wychowanków i opiekunów usamodzielniania 5. Wspieranie wychowanków w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych	PCPR 2024-2026	1. Liczba wychowanków objętych wsparciem 2. Liczba wychowanków w mieszkaniu chronionym 3. Liczba uchwał podnoszących świadczenia 4. Liczba osób które otrzymały poradnik 5. Liczba działań w zapewnieniu mieszkania
2. Wsparcie specjalistyczne wychowanków pieczy zastępczej	1. Konsultacje psychologiczne 2. Konsultacje prawne 3. Szkolenia/warsztaty dla wychowanków	PCPR 2024-2026	1. Liczba konsultacji 2. Liczba szkoleń
CEL: OGRANICZANIE LICZBY DZIECI W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ			

Stwarzanie w powiecie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rdd	<ol style="list-style-type: none"> 1. Finansowanie przez powiat świadczeń na utrzymanie (w tym wynajęcie) lokalu mieszkalnego dla rodzin zastępczych zawodowych i RDD 2. Wsparcie finansowe rodzin zastępczych i RDD w zakresie świadczeń remontowo-budowlanych 3. Rozwój wsparcia rodzin zastępczych i RDD w ramach poradnictwa specjalistycznego 	PCPR, Powiat Grodziski 2024-2026	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba przyznanych świadczeń 2. Liczba specjalistów 3. Liczba nowych form wsparcia
CEL: ROZWÓJ ZAWODOWY KADRY ORPZ			
Stworzenie warunków do rozwoju pracowników i przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie liczby koordynatorów odpowiednio do liczby rodzin zastępczych. 2. Mentoring dla nowozatrudnionych pracowników przez doświadczonych pracowników ORPZ. 3. Zapewnienie szkoleń podnoszących kompetencje 4. Zapewnienie superwizji dla pracowników ORPZ. 5. Zapewnienie szkoleń w obszarze profilaktyki wypalenia zawodowego. 	PCPR 2024-2026	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej 2. Liczba szkoleń 3. Liczba superizji

15. PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI PROGRAMU I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Tabela 4: Planowane wydatki na realizację Programu (w złotych)

Nazwa	Plan na 2024	2025*	2026*
Rodziny zastępcze i RDD (Rozdział 85508)	3 714 500	3 959 657	4 220 994
Instytucjonalna piecza zastępcza (Rozdział 85510)	4 458 300	4 752 548	5 066 217
Łącznie	8 172 800	8 712 205	9 287 211

Źródło: opracowanie własne. (*) wzrost na podstawie wskaźnika inflacji do konstruowania budżetu na 2024r. - 6,6%

Źródłem finansowania zadań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Grodziskim na lata 2024– 2026 będą środki finansowe:

- a) z budżetu Powiatu Grodziskiego;
- b) z budżetu Państwa (Ministra właściwego do spraw rodziny);
- c) z budżetów samorządów gminnych;
- d) z budżetów innych powiatów;
- e) z innych źródeł w ramach programów i projektów.

16.LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH i RDD

Zgodnie z art. 180 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazującym na konieczność określenia limitu tworzenia rodzin zastępczych zawodowych, zakłada się, że w latach 2024-2026 zostaną rozbudowane zawodowe formy pieczy zastępczej.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2023 roku w powiecie grodziskim funkcjonowały 2 rodziny zastępcze zawodowe i jeden rodzinny dom dziecka. Limit ilości rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka w latach 2021-2023 przedstawiają się następująco:

Tabela 5: Limit rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka

Rok	Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych	Planowany limit rodzinnych domów dziecka
2024	3	2
2025	4	2
2026	5	3

Źródło: opracowanie własne

Limit rodzin zawodowych określony został na podstawie dotychczasowych rozmów z istniejącymi rodzinami zastępczymi oraz oceny dotychczasowego sprawowania ich funkcji wobec małoletnich przebywających w rodzinach i współpracy z PCPR. Od roku 2022 funkcjonuje na terenie powiatu grodziskiego pierwszy rodzinny dom dziecka, który został utworzony z przekształcenia zawodowej rodziny zastępczej. Pracujemy aktualnie nad przekształceniem innej rodziny zastępczej zawodowej w drugi rodzinny dom dziecka. Jest to

jednak proces długotrwały i zależny od różnych czynników. ORPZ będzie jednak czynił starania, aby w każdym roku pozyskać choć jedną rodzinę zastępczą zawodową i dojść do stanu 5 rodzin zastępczych zawodowych i 3 rodzinne domy dziecka w 2026 roku.

Należy jednak podkreślić, że jeżeli nie będzie chętnych rodzin do przekwalifikowania się bądź spełniających warunki do pełnienia tych funkcji, rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka nie powstaną.

17.MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitoring i ewaluacja Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 będą polegały na zbieraniu i weryfikacji danych dotyczących realizowanych zadań w ramach Programu przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim. Realizacja Programu będzie podlegała corocznemu monitoringowi polegającemu na ocenie stopnia realizacji poszczególnych zadań, ocenie nowych wyzwań i zagrożeń oraz aktualizacji programu z uwzględnieniem potrzeb. Podstawowe dane umożliwiające odniesienie do zawartych w Programie wskaźników realizacji przyjętych celów, zostaną zobrazowane w rocznych sprawozdaniach z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Ewaluacja przeprowadzana w trakcie realizacji Programu, w oparciu o porównawcze dane i oceny, ma przede wszystkim umożliwić ewentualną korektę Programu, gdyby z monitoringu wynikało zagrożenie dla realizacji kluczowych postanowień Programu.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

TABELE:

Tabela 1: Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu grodziskiego w latach 2021-2023	11
Tabela 2: Liczba osób pełnoletnich, które opuściły pieczę zastępczą	21
Tabela 3: Zestawienie wydatków budżetowych w latach 2021–2023	37
Tabela 4: Planowane wydatki na realizację programu	48
Tabela 5: Limit rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka	49

WYKRESY:

Wykres 1: Schemat rodzinnej pieczy zastępczej	5
Wykres 2: Schemat instytucjonalnej pieczy zastępczej	8
Wykres 3: Wiek dzieci przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu grodziskiego (stan na 31.12.2020r.)	13
Wykres 4: Napływ i odpływ dzieci do pieczy zastępczej rodzinnej	15
Wykres 5: Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka na terenie powiatu grodziskiego	16
Wykres 6: Liczba przyjętych dzieci do rodzin zastępczych	17
Wykres 7: Dzieci przebywające w instytucjonalnej pieczy zastępczej	18
Wykres 8: Wiek dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej	19
Wykres 9: Okres pobytu dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	20
Wykres 10: Liczba osób pełnoletnich korzystających ze świadczeń finansowych	21
Wykres 11: Pomoc i wsparcie instytucji w ocenie ankietowanych	27
Wykres 12: Stanowisko rodzin zastępczych dotyczące zwiększenia liczby dzieci	28
Wykres 13: Rodziny zastępcze o działaniach jakie wpłyną na zwiększenie liczby rodzin zastępczych	29
Wykres 14: Pomoc i wsparcie ze strony instytucji	30
Wykres 15: Potrzeby osób usamodzielnianych w zakresie wsparcia niematerialnego	31
Wykres 16: Opinia mieszkańców o opiekunach zastępczych	32
Wykres 17: Ankietowani o potrzebie funkcjonowania rodzin zastępczych	33
Wykres 18: Wsparcie asystenta rodziny	35

Zastosowane skróty:

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim

ORPZ – Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Grodzisku Mazowieckim jakim jest

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grodzisku Mazowieckim

RDD – Rodzinny Dom Dziecka

RZ – rodzina zastępcza

RZS – rodzina zastępcza spokrewniona

RZN – rodzina zastępcza niezawodowa

RZZ – rodzina zastępcza zawodowa